

11

Erdarazko partikula batzuk itzultzen (II)
Mitxel Kaltzakorta

17

Antolakunde osasuntsuak
Marisa Salanova

22

Mintzapraktika, zurekin zabalitzen ari den komunitatea
Iker Martinez de Lagos

Lawrence Lessig:

“Eduki asko blokeatuta daude sarean copyright legea dela eta”

“Gutziz debekatuta dago liburu hau bere osoan edo zati batean erreproduzitzea, hala nola edozein sistema informatikotan edo besteko almenamendu edo informazio-lorpenekotan (...) argitale-txearen alde aurretiko eta idatzizko baimenik gabe”. Ohiturik gauzate horrelakoak irakurtzera. Copyright legea dugu, urte askoan ontzat emanarazia. Lawrence Lessig Internet zuzenbidean adituak ustea irauli du egileen eskubideen inguruko legeriaz gogoeta eginda. Lessigen arabera, jabeago intelektual urri murrizari uko egiteak onura baino ez lieke ekarriko sorkuntzari eta ekonomiarri. Bere pentsamenduaren nondik norakoak azaldu dizkigu elkarriketan.

6. or.

Eztabaida:

Nork ordainduko ditu finantza-krisiaren ajeak?

Munduko finantza krisia Euskal Herrira eta gure eguneroko bizitzara ere heldu da. Estatu Batuetako hipoteken auziarekin sortu zen zurrunbiloa hemengo hautsak ere harrotzen hasi da; euskaldunok gero eta sarriago entzuten ari gara *krisia*, *atzeraldia* eta *enplegu erregulazioa* hitzak. Kapitalismoan gauzak ondo joan diren bitartean, enpresek eta bankuek irabaziak banatu eta herri-tarrak kontsumismo eta zorpetze espiral batean sartu dira. Orain, baina, kapitalismoaren “jaja” bukatu egin dela ematen du. Nori egokituko zaio kontua ordaintzea?

14. or.

Erreportajea: Herritarren jakiteko eskubidea

Munduko herrialde garatu gehienetan herritarrek gobernu eta herri administrazioen jarduerari buruzko informazioa eskatzeko eskubidea dute, eta erakundeek, legez, eskariari erantzun behar diote epe jakin batean. Neurri horrek bidea ematen die herritarrei erakundeak kontrolatu eta ustelkeria zein jardun desegokiak agerian uzteko, erakundeak herritarren zerbitzari direlako, azken finean. Baina eskubide horrek herritarren pribatutasunarekin arazoak sor ditzake batzuetan. Non jarri muga? Zerk izan behar du publiko eta zerk pribatu?

19. or.

...EROTZEN DUEN ETXETIK "A8"
INPRIMAKIA LORTU BEHARKO DUZUE.
HORI BAI, PAUSU GUZTIAK EUSKARA HUTSEAN.
EMATEA DERRIGORREZKOA DA...

iiCAELUM IN
CAPUT EJUS CADIT!!

PAPER
BIRZIKLATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
Xabier Amatria

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea: Itxaropena S.A.

Ilustrazioak: Concetta Probanza

Zenbaki honetako lanlidaak:
Bego Aierdi, Gontzal Aizpurua, Xakildo Alkorta, Xabier Amatria, Jon Arizkun, Jose Antonio Azpiazu, Urtzi Barrenetxea, Begoña Durruty, Luis Elizondo, Juan Manuel Etxebarria, Irene Fernández, Felipe Juaristi, Mitxel Kaltzakorta, Luma, Iker Martínez de Lagos, Begoña Minaur, Nerea Pikabea, Concetta Probanza, Marisa Salanova, Amaia Ugartemendia, Josu Uribe, Xabier Yurramendi, Leire Zubeldia.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkarian argiratutako artikuluak berridatz daitezke bai osorik, bai zatika, baina artikuluak nondik atera diren aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak ez ditu derrigor bere egiten artikulu eta kolaborazioetan agertzen diren iritziak.

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ

ISSN: 1576-5563. **Legezko Gordailua:** BI-1141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea Donostia-San Sebastián 1, 01010 VITORIA-GASTEIZ. Tel. 945 01 76 00. www.ivap.euskadi.net

PERTSONAIA

Jokin Muñoz Trigo:

“Sariek beste bizialdi bat ematen diote liburuari, denbora gehiagoz egoten dira liburu dendetako apalategian”

Castejonean jaio, Donostian hezi eta Etxaurin bizi da azken Euskadi Literatura Sariaren irabazlea. Dagoeneko bi aldiz irabazi du sari hori. Antzararen bidea eleberriatik eman diote azkena, baina Espainiako Kritika Saria eta euskal literaturazaleen 111 Akademiak emandakoa ere jaso ditu. Berrogeita bost urte ditu eta euskal literatura erakusten dihardu batxilergo institutu batean. Gaztelania du ama hizkuntza; euskara, berriz, kultur hizkuntza.

Zerk bultzatuta hasi zinen idazten?

Askotan esan izan da idazle batek berak irakurri nahiko lukeen liburu idazten duela. Liburu hori ez dagoenean, bada norberak idazten du. Azken liburuan, esate baterako, 1936ko Espainiako Gerra Zibilean Nafarroaren hegoaldean izandako gertakariak kontatu nahi izan ditut. Horrekin ez dut esan nahi gertakari horiek sekula kontatu ez direnik, idazle bakoitzak begirada desberdin bat ekar dezakeela baizik.

Azken eleberrian, 36ko gertakari horiekin batera, gaur egungo gatazkari lotutako istorio bat kontatzen duzu?

Bai. Bi garaitako gertaerak lotu ditut, ispilu jokoan egin zezaketela pentsatuta; ez dut uste Gerrate Zibileko gertaerak eragin zuzena izan dutenik gaurko gatazkan. Nafarroan ez behintzat. Nafarroako Erriberako hilketak ezkerreko eta eskuinekoen arteko borrokaren ondorio izan ziren, horren oinarrian ez zen nazionalismo konturik egon. Gertakari horiek literatura potentzialitate handikoak dira. Oso hurbilekoak zaizkit, nire amonak kontatzen baitzizkigun.

Zure nobela askotan bezala, bortizkeria eta giza sentimenduak nabarmendu dituzu?

Muturreko egoeratan dauden pertsonaietara jo dut, haien giza sentimenduak erabiliz nobela idazteko. Liburu batek ezin du mundua aldatu, baina idazleak jarrera etiko bat izan dezake munduko arazoan aurrean edo begirada berriak erakutsi liezaizkioke irakurleari.

Gazteekin lan egiten duzu. Haiek ez al dute irakurtzeko joerarik?

Gazteekin lan egitea talaia pribilegiatu bat edukitzea da belaunaldi berriak nola datozen ikusteko. Beste mundu ikuskera bat dute gaur egungo gazteek; ni horien ondoan dinosauro bat sentitzen naiz. Irakurzaletasuna ez dago oso zabaldua gazteen artean. Teknologia

berriak menperatzen dituzte, eta horrela jantzen dute euren burua.

Internetera egokitu beharko du literaturarak orduan?

Frankfurteko azken liburu azokan ideia hori landu dute. Batzuek hamar urteko bizia ematen diote paperezko liburuari. Japonian saketako telefonoetan irakur daitezkeen liburuak atera behar omen dituzte. Nik ez dut uste gure lana aldatu edo desagertuko denik. Irakurlearengana iristeko modua da aldatuko dena.

Bi aldiz jaso duzu Euskadi Literatura Saria. Azken eleberriatik, berriz, hiru sari eman dizkizute. Zer esanahi dute sariek?

Sariek denbora kentzen dizute eta duela urtebete idatzitako liburuaz hitz egiteko atzera joateko ahalegina egin behar duzu. Baina hau ez da kexu bat, e? Nahiko nuke liburu guztiekin hori horrela izango balitz. Egia esateko, gustura, harro nago egindako lanarekin. Uste dut nobela ona dela. Sariek beste bizialdi bat ematen diote liburuari, denbora gehiagoz egoten dira liburu dendetako apalategian. Idazleari ere animu bat ematen dio, eta beste egokiera batean jartzen zaitu hurrengo proiektuari begira. Hortik aurrera ezin duzu edozer gauza idatzi, irakurleak maila jakin bateko liburu espero du eta horrek beldur pixka bat ere ematen du.

Etorkizunera begira ba al duzu proiekturen bat esku artean?

Gauzak patxadaz hartzen ditut, ez dut inolako presarik. Nobela batekin hasita nago, baina eskema egiten ari naiz, pertsonaiak diseinatzen ari naiz. Ez naiz idazten hasten istorioarekin obsesionatu arte, eta oraingoz ez zait horrelakorik gertatu.

Nerea Pikabea
Kazetaria

Gure izenak

Izenena, mataza korapilatsua da benetan, baina erakargarria. Jakin-mina sortzen du, esaterako, frantsesek jaioberriari Jésus ez jartzeak bataioan: Jesukristorentzat gordea dute izen hori, errespetuz. Jésus izeneko frantsesik ezagutzen duzue? Gure artean ere ez da Kristo izenekorik. Eta Jesukristo?

Izenak izana adierazi behar al du? Izenak, batzuk politik al dira eta beste batzuk zatarrak? Historian zehar nolako izenak izan ditugu? Badute erdal kiderik?

Txisten asko ditu agerian matazak, eta batetik tirata, elkarri lotutako hari bat eta beste bat eta beste bat... aterako zaizkigu.

Gurean ditugun izenen jatorriaz eta nondik norakoaz galderak egiten hasita, badugu entretenitzeko aukera ederra, baita ikastekoa ere. Ikusi gure futbol-selektzioaren izena dela eta, Euskadiren edo Euskal Herriaren aldekoen arteko eztabaidak sortu duen arrazoi aurkeztu beharra. Jardun polita haserrikerik ez bada. Baina lagunenez ari gara hemen, ez bestelakoenek; hemengoenez, gainera, ez munduko beste lurraldeetakoek; etxean bertan badugu eta, bitxikeria ugari, bila kanpora zertan joan gabe ere.

Erdi Aroko izenak dira Aiora, Birila, Aritz, Santxo, Alduena, Eneko, Aiert, Mantzio... Aldi hartako izenik gehienak ezkutatu egin ziren aspaldi eta ahaztuta egon dira mendeetan. Gaur egun pizten ari dira berriz, eta behin adin batekoentzat "izen berri arraro horiek" dira.

Arraroak ba! Izan ere, XV. mendeaz geroztik gu garenera arte, grafiak grafia, honelako izenak izan ditugu: Getariako Katalinaren semea zen Juan Sebastian Elkano, Bernart Etxepare, Iñigo edo Inazio Loiolakoa (XV-XVI.ekoak), Andres Urdaneta (XVI), Pedro Axular, Katalina Erauso *Alferez Moja* (XVI-XVII), Eibarko *Kopla Zaharretako* (1685) Magdalen-txo, Manuel Larramendi, Joannes Etxeberri Sarakoa (XVII-XVIII), Cosme Damian Txurruka, Bizenta Mogel, Juan Antonio Mogel eta Peru Abarka (XVIII-XIX), Jean Baptiste Elissamburu, Juan Franzisko Petrirena *Xenpelar* (XIX),

Resurrección Maria Azkue, Jose Ariztimuño *Aitzol*, gutako askoren aitona-amonenak (XIX-XX)...

Argi dago, zerutarren izenak, santu eta santenak, jarri zaizkigula mendeetan. Halakoak dira, goiko zerrenda horretan agertzen ez diren arren, ermitetatik datozkigunak ere, emakumezkoenak gehien-gehienak: Arantzazu, Begoña, Idoia, Itziar, Estibalitz, Arritokieta..., Maria dutela aurretik, aldian aldiko agintarien erabakiz.

Ohitura hori izan dugu orain gutxi artean, bai, jaioberriari aitaren, amaren, amonaren, dena delako etxekoren baten izena jartzekoa. Eta etxekoek, guztiek, santu edo santaren batena zuten; hor dago ba! Egutegira jota ere, bera: jaioberria etorritako egunean zein santa/u zegoen idatzita, izen harekin konpondu behar izango zuen bizitzan, goitizena jartzen ez bazioten behintzat. Goitizenek nortasun-arazo asko konpondu dute. Bai sortu ere, baina hori beste txisten batekoa da.

XX. mende hasieran, ordura arteko izen asko euskaraz(-edo) margotu ziren: Gotzone, Koldo, Josu, Kepa, Kauldi, Josebe, Anbortzi, Gentzane, Gaizkane, Jon Ugutz, Danel, Pilipe... Batzuek indarra hartu zuten eta badabilta.

Azken urteotan, bestelako izenpetakoak dira gure gazte asko eta asko. Unai, Aberri, Ibai, Oihana, Arkaitz (sarritan *Arkaitx*), Itsaso, Abar, Lorea, Aketza-*Aketxa*, Argia, Zuriñe, Izar, Ekaitz-*Ekaitx*, Urtzi-*Urtxi*, Hodei, Amaiur, Sendoa, Aitzol-*Aitxol*, Iraultza-*Iraultxa*, Ainize, Hiart, Markel, Larraitx-*Larraitx*, e.a., e.a.

Argi daude izen horien inspirazio-iturriak: nekazaritza-artzaintzak, naturako elementuak eta fenomenoak, toponimoak (ermitek edo gertakari historikoen berenganatuak); landareak, animaliak, kalifikatzaileak, ekintza-nahia, doinua, e.a. Sasoian, sasoikoa. Baina ez da kontu berria, lehengoek ere horrelakoetan baitzuten jatorria. Pentsa bestela zer esan nahi duten Pedrok, Maximak, Xilbestrek... Eta zeure izenak?

Kaxildo Alkorta, laguna

JOXERRA INTERÍNEZ

BEHIN-BEHINEKO FUNTZIONARIOA

interinez@mindless.com

Epaitegietan euskara hutsez, euskaldunon eskubidea

Epaitegietan euskal zirkuituak ezinbestekoak

Bizkaiko Abokatuen Bazkunak goiko izenarekin abiatutako kanpainarekin Justizia Administrazioarekiko harremanetan euskara erabiltzeko dauden arazoak gainditu nahi ditu; horretarako, beste neurri batzuen artean, epaitegi elebidunak eratzeari aurreratu behar du.

Euskara hizkuntza ofiziala izanik eta gaur egun indarrean dagoen legeria¹ kontuan hartuta, baieztatu dezakegu herritarrok euskaraz bideratu ditzakegula Justizia Administrazioarekin ditugun harremanak.

Dirudenez, euskara erabiltzeko testuingurua eta baldintzak hobetu egin dira. Esan dezakegu epaiketak euskaraz zuzentzeko eta egiteko behar den hizkuntza gaitasuna duten abokatuak gero eta gehiago direla, besteak beste Unibertsitatearen eta Abokatuen Bazkuneko praktika juridikorako eskolen lanari esker. Hala ere, gaur egun ez da ia prozedura judizialik euskaraz egiten, eta euskara hutsean, itzultzaileen zerbitzurik gabe, bat ere ez.

Bizkaiko Abokatuen Bazkunaren iritziz, epaiketak euskaraz egiteko eskari urria, egoeraren arrazoia izan beharrean ondorioa da. Zergatik?

Gaur egun epaitegi eta auzitegietan, epaile, magistratu, fiskal eta idazkari oso gutxi dira gai euren jardura profesionala euskaraz bideratzeko. Hori dela eta, euskaraz bideratzen diren prozeduretan, itzulpen zerbitzua sistematikoki erabiltzen da; ondorioz, jarduketa judizialak eten eta geroratu egiten dira. Bestalde, ahozko adierazpenetan parte hartzen dutenek –alderdiek, lekukoek, eta adituek–, etenaldiak egin behar izaten dituzte, esaten dutena itzulia izan dadin. Abokatuak ere, beren ahozko alegazioak euskaraz eginez gero, trabak jasan behar izaten dituzte.

Nabarmena da, beraz, ez dela berdina euskara edo gaztelania erabiltzea justizia administrazioan, hizkuntza biak ofizialak izan arren. Bazkunaren iritziz, horrek kolokan jartzen ditu bereizketarik eza eta berdintasunaren printzipio konstituzionalak.

Oinarrian, hizkuntza ofiziala den euskara erabiltzeko eskubide materialak bete behar koerlatiboak ekarri beharko luke administrazioarentzat (zerbitzu publikoarentzat). Bete behar hori, aldiz, fikziozko egoera da gaur egun; izan ere, hizkuntza ofizial bi duten lurraldeetan, hizkuntza eskubideak bermatzeko, Justizia Administrazioa langile guztiek –funtzionario, epaile, magistratu, fiskal eta idazkariak– bi hizkuntzak menderatu beharko lituzkete.

¹ Espainiako Konstituzioaren 3. 9.2., 14., eta 24. artikulua; Euskal Autonomi Estatutuaren 6. art.; Euskararen Erabilera Normalizatzeko Legea; Botere Judizialaren Lege Organikoa; Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsala; Eskualde eta Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Ituna, Espainiako Erresumak 2001eko otsailaren 2an berretsitakoa.

Guztiarekin ere, eta iritziak iritzi, Bizkaiko Abokatuen Bazkunak behin-behineko aurrerapausoak ematea baizik ez du aldarrikatzen abian jarritako kanpaina honekin. Izan ere, uste dugu behin-behineko aurrerapausoak eman behar direla. Eta horien artean, epaitegi elebidunak, berezko epaitegiak –euskal zirkuitu judiziala deritzoguna– antolatzeko garaia dela uste dugu.

Zertan datza ideia hori? Labur azalduta, jurisdikzio arlo guztietan eta barruti judizial guztietako gradu bakoitzean, epaitegi eta sala elebidunak –bat behintzat– antolatzea (euskaraz zein gazteleraz prozedura osoa eramateko gaitasuna duten epaile, magistratu, idazkari, eta funtzionarioekin osatuta). Horrez gain, hizkuntza izan dadila (*ratione linguae*) epai organoen artean gaiak banatzeko irizpidea (banaketa-irizpide estrajuridikoa, baina objektiboa).

Bazkunean badakigu arazo “tekniko” ugari sortu ditzakeela zirkuituak eratzeak. Jakin badakigu, batzuen iritziaren arabera, legeak aurremugatutako –aurretik izendaturiko– epaile arruntengana jotzeko eskubidea –Konstituzioaren 24. artikulua– urratzen duela proposatutakoak; halaber, badakigu hor daudela bakartasunaren printzipioa, botere judizialaren egitura eta antolakuntza zentralizatua, eta banaketa arauak, epaileen prestakuntza eta antolakuntza, epaileen hautaketa sistemak egokitu beharra...

Baina eskakizun horrekin ez dugu ezer asmatzen. Ez baita ahaztu behar Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Ituna ikuskatzeko aditu-batzordearen azken txostenak zioenez, Espainiako Erresumak Itunaren 9. artikuluekin hartutako konpromisoak ez direla betetzen Euskal Autonomia Erkidegoan.

Hauk izan ziren, txosten horretako proposamen nagusiak egoera gainditzeko: batetik, epaileen antolakuntza eta prestakuntzaren egitura aztertu eta aldatzea; eta, bestetik, neurriak hartzea Justizia Administrazioaren zerbitzuan euskara lan hizkuntza bezala erabiltzeko gai diren langileen (batez ere, epaile eta fiskalen) kopurua gehitzeko. Batzordearen iritziz, horretarako, beharrezkoa litzateke esparru juridikoa aldatzea.

Gainera, badirudi Espainiako Gobernuak onartu egiten duela (2006ko abenduan egindako txostenean) normalizaziorako zailtasun nagusia Botere Judizialaren egitura eta antolakuntzan dagoela.

Bizkaiko Abokatuen Bazkunean uste dugu eskaria guztiz bidezkoa dela, legearen babesa eduki ahal eta behar duena.

Gontzal Aizpurua

**Bizkaiko Abokatuen Bazkuneko Gobernu
batzordekidea**

Lawrence Lessig:

“Copyright legeak ez digu uzten jakintza guztia sarean jartzen”

Euskal Herrian izan zen Lawrence Lessig irakasle eta Internet zuzenbidean aditua urriaren 17an. Araba Enpresa Digitalak gonbidaturik, “Remix: Ekonomia Hibridoan Arte eta Merkataritza oparoa eraikitzea” izeneko hitzaldia egin zuen Miñaoko Parke Teknologikoan. Lessig zuzenbide irakaslea da Stanford, Harvard eta Chicagoko (AEB) unibertsitateetan, eta gogoeta eta azterketa sakonak eginak ditu copyright eta jabetza intelektuala arautzen dituen legeriari buruz. Copyrightak ezartzen dituen muga estuen kontra, Creative Commons ekimenaren sortzaileetako da, Internet bidez kultura eta zientzia garatu eta libre zabaltzeko helburu duena. *Electronic Frontier Foundation* elkarteko kontseiluko kidea ere bada. Elkarte horren helburu nagusia da aro digitalean adierazpen askatasuna bermatzea.

Jabego intelektualaren gaineko ohiko ikuspegia auzitan jarria duzue Creative Commons-en. Auzitan copyrighta...

Creative Commons, esan dezagun, Internet aroko copyrighta dugu helburu. Creative Commons lizentziak artisten esku uzten du beren lanaren erabilerara nola mugatu erabakitzea. Batzuek beren eskubideen erabateko lagapena egingo dute. Beste batzuek salerosketa asmorik gabeko jardunetara mugatu nahiko dute beren lanaren erabilera... Baina erabilera bera arautzea baino areago, gure helburua sortzaileei beren lana errazago zabaltzen eta partekatzen laguntzea da, erabiltzaileak askatasunez erabili dezan, artistak zehaztutako mugen barruan betiere. Sortzaileak nahi duelarik, sarean jartzen dugu haren lana, jendearen eskuagarri. Beste artista batek –edo irakasle batek, edo ikasle batek–, harako artistaren edukietara jo nahi izanez gero, ez du copyright legeaz zertan kezkatu. Libre da edukira iristeko, hura erabiltzeko, edota birlandu eta gero sarean hedatzeko. Hori egiten dugu Creative Commons, egileen adostasunarekin. Alegia, ez diogu inori ezer kentzen. Copyrightak jende arteko komunikazio bideak ixten dizkigu, jabego eskubideen izenean. Kontua da, jabego eskubideen izenean, adierazpen sistema ikaragarri bat hankaz gora botatzen ari direla.

Copyrighta zen lehen, copyleft entzuten da orain... Bestalde, hor dira Creative Commons baimen edo lizentziak ere... Uste duzue oinezkoa horiek bereizteko gai dela?

Copyright eta copyleft, jende askok, ziurrenik, ez ditu bata bestetik bereiziko. Txanpon beraren aldeak direla usteko du. Jendeak, oro har, badaki inoren lana hartu eta ez dagoela besterik gabe kopiatzerik. Badagoela lege bat hori galarazten duena, hau da, copyrighta. Inork ez du inoren nobela hartu eta, gogoak eman diolako, edo ikaragarri gustatu zaiolako, argitaratzerik. Badakigu horrelakorik egin nahi izatekotan, egileari baimena eskatu beharra dagoela. Horraino denok ados. Kontua da, ordea, egileari ez ezik beste inori ere eskatu beharra dagoela baimena. Eta hor korapilatu egiten da auzia. Guk,

Creative Commons ari garenok, uste dugu egileak askatasun handiagoa izan behar duela uste dugu. Uste dugu copyright legea oso estua dela, ez dela mende honetarako egina. Uste dugu kasu askotan baimena zertan eskatu ere ez lego-keela. Jendeak pentsatu egin behar du, sortzaileak pentsatu egin behar du: “Nire lana erabiltzaileak halako modu jakin-ean askatasunez balia dezan nahi dut”. Hori da gure lana Creative Commons.

Hitzaldia egiteko molde jakin bat ezarri duzu. Pantailaren erabilera etengabea, irudien erabilera handia, gazteek eginiko muntatzeak, nahas-mahasiak... Irudi eskubideen gainean jarduteko abiapuntu duzu...

Norenak dira irudiak? Eman dezagun, telebista batek grabatutakoak. Grabatu ditu, emititu ditu, ikusleak ikusi ditu, baten batek etxean grabatu, muntatze berria egin eta youtube-n eseki ditu. Non da okerra? Eskolako lanen bat egiteko erabiliko balu, kexatuko ginatke? Lagunartea alaitzeko erabiliko balu, salatu-kogenuke? Hedabide publiko askok ontzat jo dute erabilera modu hori; are gehiago, bultzatu ere egin dute, ikuslea sorkuntza prozesuaren parte izan dadin. Hedabide pribatuak direnean, ez dago horrelakorik. Beraiek dira irudien jabe. Jendeak, hala ere, uko egin beharko lioke hedabide pribatuetatik helarazi diguten mezuari, eta beldurrik gabe sortu, sortzen segi. Gure seme-alabak etengabe ari dira artxiiboak partekatzen, bata besteari bidaltzen, onenak aukeratu eta sarean mugagabe zabal-tzen... Nor dago horren kontra? Zer hasi behar dugu, neska-mutil gazteoi isunak jartzen?

Idazteari buruzko gogoeta interesgarria egina duzu. Hitzaldietan ere behin baino gehiagotan baliatu duzu...

Berez, ez da idazteari buruzko gogoeta, ezpada gogoeta hori egile eskubideen gaineko pentsamendua lantzeko abiapuntu

CC lizentziak

Creative Commons irabazi asmorik gabeko erakundea da. Kultura, hezkuntza eta zientzia sorkuntza areagotzea du helburu, jendearentzat erabilera libreko lanak –edota lan atalak–, legearen babesean partekatzeko, erabiltzeko, berregiteko, edota nahasketak egiteko. Creative Commonsek copyrightaren nolakoa erabakitzeak aukera eskaintzen die beren produktuen erabilera eskubidea erakunde honen CC lizentzien arabera zehazten duten norbanakoei zein etxeei. CC lizentzian bidez, erabiltzaileak “eskubide guztiak gorderik” izatetik “zenbait eskubide gorderik” izatera jo lezake.

Erakundeak dienez, eta Lawrence Lessigek berak hitzaldi, elkarrizketa eta gainerako parte hartze guztietan garbi esan ohi duenez, CC lizentziak ez dira copyrightaren alternatiba. Berez, copyrightaren gainean jokatzeko dute, copyrightaren terminoak norberaren komenentziara egokitzeko eran, alegia, malgutasunez: Nork bere lanari dagokion CC lizentziari “irabazi asmorik gabeko erabilera” erantsiz gero, adibidez, norberaren lana inork erabiltzen badu ez du copyrightaren legea hausten ari den kezkarik izango, betiere norberak ezarritako terminoak errespetatuta jarduten badu, behintzat. Gaur egun, tonaka dira CC lizentzien azpian sarean erabilgarri dauden lanak; kanta dira batzuk, bideoak bestetzuk, eduki zientifiko eta akademikoak ere gutxi ez.

gertatu zitzaidalda... *Idaztea* esaten dugunean, 15 urtetik gorakook “testua idaztea” esan nahi dugu. Horixe daukagu gogoan. Gure tradizioak aski babes ematen dio idazteari, baita inoren testuen gainean idazteari berari ere. Jendeak ez du arazorik nire liburuaren iruzkina egiteko, pasarteak komatxo artean jarri eta erabiltzeko, nire lana kritikatzeko... zernahi. Gure tradizioak babestu egiten du erabilera egoki hori, gaur egun oinarri sendoak dituen erabilera da, baina gogoan izan beharko genuke ehunka urte behar izan ditugula puntu horretara iristeko. Jo dezagun orain 15 urtez beherako neska-mutiletara, teknologia digitala erabiltzen duten horietara. Testua idaztea, idazteko moduetako bat da, eta ez interesgarriena. Inoren ideiak adierazteko modurik interesgarriena, gero baino gero gehiago, irudia, soinua eta bideoa erabiltzea da. Bada, idazteko moduok, gaur egun eta kasurik gehienetan, ilegalak dira legearen ikuspegitik, egilearen baimen idatzia ez baduzu, behintzat. Beraz, sormen ekintza bertsua –pasarteak hartu, sortu, nahasi eta beste–, legala da testu idatziaren munduan eta ilegal, aldiz, digitalarenean. Kontua da jendea jabearazi behar dugula ez dagoela berebiziko alderik bi testuinguruaren artean, eta sormena sustatu behar dugula teknologia digitala erabiliz. Berez, bi sormen motak bultzatu behar ditugu, jendeak ikas dezan nola lan egiten duten medioek, eta nolako eragina duten.

Testu idatzien gainean ari eta “erabilera egokia” aipatu duzu arestian. Zein izan liteke “erabilera egokia” irudien bidez idazterakoan?

Zenbaiten irudiko, etxean kopiak egitea da erabilera egokia, etxean kopiak egin eta etxean erabiltzea. Gure iritziz, “erabilera egoki” modu hori ez da gaur egungo *remix* kulturak –edukiak hartu, nahastu, berregin, partekatu, zabaldu–, behar duena. Edukiak *remix* eran baliatzeko aukera behar dugu, teknologiak eskaintzen dizkigun bide berrietan aitzina egiteko era, batetik, jendeak komunikatzeko darabilen bidea aldatzeko, eta, bestetik, berriz, komunikazio hori zabaltzeko, noraino zabalduko den oraindik ez badakigu ere.

Copyrighta, edukiak zabaltzeko eragozpen duzu...

Ez luke egon beharko hainbeste eduki munduan, copyrighta dela-eta, inork ez erabiltzeko moduan. Ez dago horretarako arrazoirik. Edukiak blokeatuta daude, zergatik eta sistemak ez duelako bereizten copyrighta duten edukien artean: edukietako batzuek gehiago irabazten dute erabiltzeko eskubidea gorderik; beste batzuek, aldiz, onura handiagoa lukete eskubideen lagapena eginda.

Kultur edukiak blokeatuta daudela eta, Gutenberg proiektua jarri izan duzu adibide...

Hala da. 1930ean 10.027 liburu zeuden argitaratuta. Egun, horietarik 174 bakarrik. Bada, oraindik, ilegala litzateke gainetarako 9.853 liburuak hartu –argitalpen berririk ez daukatena, alegia–, eta Interneten jartzea, doan, irakurlearen eskura. Legeak zer agintzen duen? Bada, 9.853 liburuen copyright jabeen –gaur egungo jabeen– azterna bilatu eta baimena eskatzea, banan-banan.

Ezinezkoa...

Ia ezinezkoa. Egilea bizirik dagoen jakin, eta ez badago, oinordek baduen jakin, oinordeak bizirik dituen jakin, haietan nork duen copyrightaren jabetza, ea delako liburu hura digitalizatzeko baimena ematen duten... Ondorioa: abokatu armada bat gabe ez dagoela liburu haiek inoren eskura jartzetik, copyright legearen ezaugarriengatik. Bestalde, gizateriaren jakintza guztia sarean jartzeko moduan gara, baina ezin dugu, copyright legeak ez digulako uzten. Zer dela eta? Azkenerako, gure kultura guztia egongo da copyright-turik, eta ez dugu hura erabiltzeko, birnahasteko, partekatzeko edo zabaltzeko baimenik izango, lehenago copyrightaren jabearen baimenik ez badugu. “Lehenengo, baimena” dioen arau hori zentzuzkoa izan liteke zenbait lan jakini dagokionean, baina tonaka lanetan ez du ez buru ez buztanik eta, hala eta guztiz ere, copyright legeak bahituta dauzka. Kasu horretan sistemak ez dio inori onik egiten. Sormen lan mordo dago, inork erabili ezinik.

Harakinaren adibidea baliatu izan duzu inoiz kulturak –eta jakintzak, oro har–, sarean duen egoera erakusteko, copyright legeak direla eta.

Copyrightaren inguruko auzi hau aditzera emateko metafora berri bila ari naiz beti. Burura etorri zitzaidan azkenetako batean, harakin taldea irudikatu nuen. Haragia txikitu eta ahal den modurik eraginkorrean saltzen bizi guztian, dirua irabazteko. Behin, zaldi lasterketara joaten dira eta beren lehenengo intuizioa da: “Hona hemen haragi iturri baliagarria: txikitu eta xerradatan salduko dugu!”. Baina denok dakigu zaldi lasterketa askoz baliagarriagoa dela bere horretan, harakinen sistema erabiltzeko beharrik izan gabe. Adibidea asmatu nuen, geure kultura gogoan harturik. Halaxe egin nahi dute dirua batzuek: gure kultura txikitu eta pusketetan saldu, okela balitz bezala. Sistema horrek harakinentzat bai, balio du, baina ez dakit gizartearentzat balio duen. Eduki guztiak ontzi txikietan atxikitzen badituzte, eta norberak baimena eskatu behar badu haietarik

bakoitza erabiltzeko, potentzial ekonomiko eta sozial handia galdua izango dugu.

Kultura librearen defendatzaile zara. Horretaz ari zara zure azken liburuan, *Free Culture* izenekoan. Brasil goraiatu izan duzu arlo horretan egiten ari den lana aintzat harturik...

Nik esatera, Brasil lider da software librea eta kultura librea, biak, zabaltzen. Software librearen aldeko mugimenduak eztanda egin du Brasilen gobernuaren ekimenengatik. Izan ere, gobernu bera software librea ari da erabiltzen lanean, eta hura erabiltzeko eskatzen du. Kultura librearen aldeko mugimenduari dagokionez, kultura ministroak gogor eta gogoz bultzatu du. Hark aurreikusi duenez, etorkizunean, Brasilo edukien parte handi bat munduaren eskura izango da Creative Commons lizentzien bidez. Brasil bere musika munduko lau haizetara zabaltzeko gogoz dago, brasildar musikarien eskaria atzerrian areagotzeko. Musika artxibo erraldoia eratzeko proiektua egin dute, Creative Commons lizentziaren bidez edonoren eskura jarriko dutena. Horrela eginik, jendeak artxibo horretara jo dezan sustatu nahi dute, salerosketa asmorik gabe parteka dezan, eta nahi izanez gero, birnahas dezan. Onena, proiektua gauzatu eta inplementatuz gero, brasildar musikarien etekinak areagotu egingo direla; gaur egun, eskutada dira beren lana Brasildik kanpora entzunarazteko posibilitatea duten musikariak... Era honetako kontuetarako, Brasil da, ziurrenera, munduko lekurik zoragarriena.

Jon Arizkun
Kazetaria

Agur t'erdi, Gotzon, lagun zintzo eta onjoan egin zara gure artetik baina gorputzez bakarrik, zure arima euskaldunon artetik dabil eta ibiliko da belaunaldiz belaunaldi.

Mundua on line

Iragarki laburrak

Iragarkilaburrak.com izeneko ataria, euskaraz idatzitako iragarki laburrak biltzeko eta zabaltzeko asmoz hainbat hedabidek elkarlanean sortutako webgunea da.

Bertan jasotako iragarki laburrak atalka daude sailkatuta webgunean: etxebizitza, lana, motorra, bidaiak, irakas-kuntza... eta atal horien barruan beste hainbat aukera ematen dira, produktua alokatzeko, saltzeko, e.a. Bilaketak egiteko aukera ere badago. Oso erraz erabiltzeko modukoa da, eta guztiz doakoa. Iragarkia jarri nahi duenak atarian erregistratu besterik ez du egin behar, eta momentuan bertan gako bat jasoko du, nahi duenean bere iragarkia aldatu edo kendu ahal izateko. Eskaintzen duen produktaren argazkiak eta irudiak ere jar ditzake, informazioa osatzeko. Era berean, iragarkia jarri duena eta eskaintzan interesa dutenak harremanetan jartzeko aukera ere ematen du atariak.

Euskarazko Komunikazio Taldearen (EKT) baitan dagoen *Bertako Hedabideak SL* da proiektua garatu duena, eta egitasmoa gauzatzeko hitzarmenak sinatu ditu hainbat herri-komunikabiderek (Berria, Hitza, e.a.), iragarkiei ahalik eta zabalkunde handiena emateko. Arduradunen hitzetan, euskaraz Internet bidezko iragarki laburren merkaturian ere egon behar du, eta hutsunea ikusita, horri ekin diote, betiere sare zabala lortzeko modu bakarra elkarlanean aritzea dela ikusita.

Eta honetaz guztiaz aparte, atarian jasotzen diren hainbat iragarki papereko edizioan banatuko dituzte astero Euskal Herri osoan.

Iragarkiak ikusteko edo eskaintzeko, jo helbide honetara: www.iragarkilaburrak.com

Luis Elizondo
luis@hegoa.info

Lagun handiak izan gara, badakizu, aspalditik. Euskal bisio eta misioz, sortu zenuen Euskal Filologia eta zure ikasle izan nintzan lehen promozioan. Karrera amaituz batera irakasle sartu ninduzun Euskal Filologian eta zeure despatxuan kokatu, zeugaz batera. Hori bai suertea! Egunerogunero zeugandik ikasten. Gizon jakituna izan zara eta berba gitxitan ezin da zure izate gutzia aipatu. Baina alkar ondo ezagutzen izan dugunez, besteak beste, zugan ikusi ditudan balore batzuk goraldtu nahi nituzke.

Hasteko zure euskal gizatasuna. Gazterik ikusi zenuen zein den zure herria eta gero bizitzaren joanean-joanean, ikasiak ikasita, zintzo jarraitu diozu euskaltasunari. Hizkuntza asko ikasi dituzu eta erabili, baina denen gaintetik gure euskera.

Argi ikusi duzu beti non dagoen euskeraren iturria. Non? eta herrian, baserrietan. Eta haraxe joan zara. Euskal Herriko zazpi probintzietatik ibili zara herriko euskera aberatsa batu eta etorkizunera bideratzen, eleberrri, ipuin, errefracu, esamolde-esapide eta abarren bidez. Zenbat bider esan didazun baino ez da, nik daukadan suertea baserrikoa izateagaz eta egia da. Zeuk zabaldu dizkidazu begiak eta nire Etniker lanetatik hasi, doktorego tesitik jarraitu eta gerora egin eta zuzendu ditudan ikerlanetan herriko euskerara jo dut zure maisutasuna gidari dudala eta bide hone-tatik "denboreak agertuko digu edurra mendian".

Euskal gizatasunarekin batera, Josulaguna izateaz gain, fede handiko gizona izan zaitugu eta zure bizitzaren azkenean fededun agertu zara.

Zure gaixoardian, hurbiletik ibili naitzaizu eta egin dizkizudan bisita guztietan hauxe izan da zure eskaria: "Otoitz egin, ni Jaungoikoaren eskuetan nago eta zuok aurrera!". Berba hauek esatea erraza da baina bizitzea? Uda aurretikoan deitu zenidan zure gelara joateko eta egia osoa kontatu ere bai: "Manu maitea, ez naiz luzarorako, hartu nire argitaratu gabeko lan informatizatu guztia eta zeuk bideratu etorkizunera". Esana egin dizut. Zeure bizitz egin nituen lehen gestioak eta, oraingoz, baserrikerik baserri bildu dituzun *Esamolde-Esapide* bilduma erraldoia bideraturik daukat *Atsotitzak* lan ederra egin zenuen bidetik. Gero gerokoak.

Urriaren bederatziko hileta eleizkizunetan egin zitzaizun azken agurra Deustuko Unibertsitatean eta jentetza guztiaren aurrean koplak bi hauek kantatu nitzkizun bihotzerik hara. Aikomenzan:

Urak handi itsasoan
zuhaitz ugari basoan,
Gotzon euskaldun, Gotzon fededun
zeure bitzita osoan.

Eguzkitik goi argia
edurretik ur garbia,
Gotzon Garate gaurtik zaitugu
zeruko izar barria.

Juan Manuel Etxebarria Ayesta
(2008-10-22)

Galdutako objektua

Eskuinetik ezkerrera eta ezkerretik eskuinera astintzen du zoru-garbigailua garbitzaileak. Hallean lixiba usaina hedatzen den bitartean, bere isla ikusten du lurrean, baldosa laukidunek zatikatuta. Oraindik bustia dagoen lurra zapaltzen duten zapata dizdiratsuei jaramonik egin gabe, zarpaildutako bere irudiaren islari hitz egiten dio garbitzaileak. “Hi ez haiz nik amesten niana”.

Garbitzaileak filmeetan agertzen diren pertsonak bezala, zetazko jantzi eleganteak eraman nahi zituen soinean, eta takoi zorrotzekin bere pausaje sentsualaren erritmoa markatu. Eskuineko eskuarekin autoa itxi nahi zuen urruneko agintea erabiliz, eta ezkerrekoarekin larruzko maleta beltza eutsi, egunero-egunero ofizinarara sartzen diren funtzionarioak bezala. Garbitzaileak, lanera joan aurretik, bere senarra, seme-alaba eta txakurrari gosaltzen eman nahi zien. Goizero bakarrik gosaltzen du ordea, zorua garbitzen hasi aurretik ofizinarako kafe makinara egiten duen osteratxoan. Nazkatuta dago egunero bere irudi gero eta zarpailduagoa lurrean islaturik ikusteaz. Lixiba baldean itoko luke bere burua eguneroko errutina ez desiratua lehenago itotzen ez badu behintzat. Oso tarteka izaten da aldatetaren bat garbitzailearen eguneroko normaltasunean. Azken ezustekoa zoru-garbigailuaren ibilbide sigi-sagatsua oztopatu zuten bi zapata beltzek eragin zuten. Emakume zarpailduak zorutik burua altxa zuenean ezagun egiten zitzaion aurpegi irribarretsu batekin egin zuen topo. Gizona, bere burua aurkeztu gabe zuzendu zitzaion garbitzaileari. Lanean diharduen orduetan, ofizina garbitzeaz gain, objektu galduen txokoaz arduratzea eskatu zion. “Ardura” hitzak xirri goxo bat eragin zuen garbitzailearen belarrian. Esker oneko doinua duen “bai, noski” batekin erantzun zion eta zapata beltzak joan egin ziren segidan.

Lehendik ezagutzen zuen garbitzaileak objektu galduak gordetzen diren txokoa. Harrerako mostradore luzearen izkin batean geratzen den apalategian uzten dira han eta hemen aurkitutako gauzak. Inoiz ez zion txoko hari arreta berezirik jarri ordea. Denetik dago apalategian: herdoilak jotako giltzak, hutsik dauden diru-zorroak, betaurrekoak, sakelakoak, poltsikoko liburuak eta aterkiak, batez ere aterkiak, mota eta kolore guztietakoak. Objektuak banan-banan hartu eta hau-

tsa kentzen die garbitzaileak. Galdutako gauza guzti horiek zaintzeko premia nabaritzen du. Txukun egon behar dute norbait euren bila etortzen denerako. Zapata beltzak zermatzan aurpegi ezaguneko gizonak “ardura” hori eman zionetik, garbitzailea eraikinean galduta dagoen objektu ororen erreskatatzaile bilakatu da. Komunetan, mostradoreetan, leihatiletan, pasabideetan, bilera getetan, barruan eta kanpoan aurkitzen duen oro jasotzen du, baita hamarnaka topatzen dituen *bic* markako boligrafoak ere. Garbiketa lanak amaitzen dituenean eramaten ditu denak objektu galduen txokora. Apaletan txukun-txukun jarri eta haien ondoan eserita, denbora luzez egoten da haiei begira. Umezurtzak balira bezala animatzen ditu objektuak. “Etorriko dira zuen bila”.

Egunak igaro ahala, objektu galduak pilotzen doaz apalategietan. Gero eta gehiago dira. Garbitzaileak ez du etsitzen eta luze egoten da mostradorearen izkinan, halleko erloju handiari begira, ate automatikoetatik sartzen den baten bat apalategiko sakelako, diru-zorro, liburu edo aterkiak galdezka noiz etorriko zain. Azken aldian, ofizinarako begirada guztiak gainean izan ohi ditu.

Bere ahaleginean egunak, asteak eta hilabeteak igaro ondoren, emakume dotore bat hurbildu da garbitzailea egoten den mostradore parera. Emakumeak egun onak eman bezain agudo, galdetu dio garbitzaileak begi dirdiratiekin:

–Zeren bila zatoz?

–Ernestaren bila nator, zu zara?

Garbitzaileak, une batez pentsatu behar izan du emakumeari baiezkoa erantzun aurretik.

–Nirekin eraman behar zaitut.

Ate nagusitik bi gizon sartu dira orduan. Mostradorearen beste aldera sartu eta Ernesta hartu dute, aterki bat besotik zintzilik eramaten den bezala. Ofizinarako zapata beltz guztien puntak atari aurrean aparkaturik dagoen ambulanzariara begira jarri dira.

Leire Zubeldia
Idazlea

Erdarazko partikula batzuk itzultzen (eta II)

1. Sarrera

Aurreko artikuluan, ikusi genuenez, landu nituen *al*, *cuando* eta *después de* partikulak, batez ere esangura kausala dutenean (denborazkoaz gainera). Proposamen batzuk egin nituen, batez ere Euskal Autonomia Erkidegoko euskaldunentzat. Bigarren artikulua honetan landuko dut *tras* partikula (esangura kausal-denborazkoa duena), eta hemen ere proposamen batzuk egingo ditut, inork erabili gura izanez gero.

2. *Tras* preposizioa jorratzen

Hiztegi-tara joz gero, *ondoan*, *ostean* eta *ondoren* sarreretera, ez dago, edo ez dut topatu perpausik, elementu horiek erabilia behintzat, esangura kausalik (denborazkoaz gainera) daukanik. Ez dirudi, horrenbestez, hiru elementuok erabili direnik esangura kausalean tradizioan.

Tras-dun egitura mota bi ditut aztergai artikulua honetan esangura kausalean:

1. *Tras* + [un/la + izena + (adjektiboa)]
2. *Tras* + [aditza]

2.1. Has nadin lehenengoarekin, begi aurrean jarrita erdarazko adibide batzuk:

- (1) a. Murió *TRAS* una larga enfermedad.
b. El Athletic, *TRAS* un gran partido, ganó 5-1 al Real Madrid.
c. El Athletic, *TRAS* una excelente temporada, quedó segundo en la Liga.

Hiru perpausok itzultzen baditugu erdararen kalko gordinean (*tras*-en ordeaz erabilia *ostean*-edo beste baliokideren bat), hona hemen zer ateratzen zaigun:

- (2) a. Gaixotasun luzearen *OSTEAN/ONDOREN* hil zen.
b. Athletic-ek, partida handia *REN OSTEAN*, 5-1 irabazi zion R. Madrili.
c. Athletic, denboraldi bikaina *REN ONDOREN*, bigarren geratu zen Ligan.

Erabilera horiek (2) berriak dira, itsasotik harakoak. Hartu edozein liburu Auspoa bildumatik, eta (2)ko erabilerok nekez topatuko ditugu, eta ez daukate esangura kausalik, gaztelaniazkoak (1) ez legez. Eta marapiloa ez da askatzen aditz bat sartuta perpaus bakoitzean:

- (3) a. Gaixotasun luzea *IZAN* ostean/ondoren hil zen.
b. Athletic-ek, partida handia *JOKATU* ostean, 5-1 irabazi zion R. Madrili.
c. Athletic, denboraldi bikaina *EGIN* ondoren, bigarren geratu zen Ligan.

Tras-ek, zelako testuinguruan erabiltzen den, esangura bat baino gehiago dauka (besteak beste, kausala); *ostean* eta *ondoren*-ek, ostera, ez dute, tradizioan behintzat, erabilera kausalik (bai osterantzekorik, hala nola, denborazkoa, lekuzkoa...). Bestalde, eta lehenengo artikulutik badakigu *-ta* atzizkiak, zelako testuinguruan erabiltzen den, halako erabilera izango duela (denborazkoa, kausala...). Beraz, goiko perpausoi nahi badiegu esangura kausala eman, derrigor erabili behar *-ta* atzizkia (edo beste baliabide kausalen bat) partizioari lotuta:

- (4) a. Gaixotasun luzeak *joTA* hil zen.
b. Athletic-ek, partida handia *jokatuTA*, 5-1 irabazi zion R. Madrili.
c. Athletic, denboraldi bikaina egin *DA*, bigarren geratu zen Ligan.

Bestalde, eta hobeto ulertzeko zergatik jarri ditudan euskaraz aditzak agerian (*izan*, *jokatu* eta *egin*), pentsa daiteke gaztelaniaz aditza jaten dela goiko perpausetan (1). Honela:

- (5) a. Murió *tras* (PADECER) una larga enfermedad.
b. El Athletic, *tras* (JUGAR) un gran partido, ganó 5-1 al Real Madrid.
c. El Athletic, *tras* (HACER) una excelente temporada, quedó el segundo en la Liga.

Tras-en hiru adibideotan aditzak erabili ditut euskaraz (*izan*, *jokatu* eta *egin*), desegin barik izenak (*enfermedad*, *partido*, *temporada*). Baina beste adibide batzuetan izenak ezin dira erabili euskaraz (edota, oraingoz ez dira erabiltzen); orduan, izenak aditz bihurtzen dira. Hobeto ulertzeko esanikoa, egin dezagun perpaus hauek ditugula erdaraz:

- (6) a. Se rompió la pierna *tras* una *caída* del octavo piso.
b. Mejoró la economía del país *tras* la *entrada* en la Comunidad Europea.
c. El Real Madrid se derrumbó *tras* la *pérdida* del liderato.

Horko izen abstraktuak (*caída*, *entrada*, *pérdida*) ezin dira itzuli, nik dakidala, artez euskarara:

- (7) a.?* Zortzigarren pisutik *JAUSTE/ERORI(KO)A* egin *DA* hil zen.
b.?* Hobetu egin da herrialdeko ekonomia, Europako Batasunean *SARRERA* egin *DA*.
c.?* R. Madrilek lur jo zuen, lidergoaren *GALTZEA* egin *DA/izanDA*.

Erabilerok arrotzak egiten zaizkit. Gaztelaniazko perpausak (6) gura baditugu normal-normal erabili euskaraz, izenak desegin egin behar ditugu, eta aditz bihurtu:

- (8) a. Zortzigarren pisutik *jausiTA/eroriTA* hil zen.
b. Hobetu egin da herrialdeko ekonomia, Europako Batasunean *sartuTA*.
c. R. Madrilek lur jo zuen, lidergoa *galduTA*.

Lehenengo puntu honetan ikusi dugu “Tras + [un/la + izena + (adjektiboa)]” egitura bitara erabili dugula euskaraz: batetik, aditzen bat sartuta; bestetik, izena aditz bihurtuta:

A. [un/la + izena + (adjektiboa) + ADITZA+ -TA]

B. [(adberbioa) + ADITZA + -TA]

Ikusi dugunez, batzuetan era biak erabil daitezke; beste batzuetan, bakarra, bigarrena. Gehiago sakontzeko, hona hemen erdarazko beste adibide batzuk euskaratuta:

IZENAK DESEGIN BARIK

- Tuvo una fuerte depresión tras la muerte de su madre.
- Depresio gogorra izan zuen, amaren heriotzak joTA.
- Depresio gogorra izan zuen, amaren heriotza deLA-ETA.
- Se hizo con el poder tras un golpe de estado.
- Estatu *kolpe* bat joTA jabetu zen botereaz.
- Murió tras un ataque al corazón.
- *Bihotzekoak* joTA hil zen.
- Tras un pequeño fallo, no conquistó la medalla de oro.
- *Huts txikertxo* bat eginDA, ez zuen urre domina eskurat.
- Volvió a jugar tras una dura rehabilitación.
- Berriz jokatu zuen, gaitasun/errehabilitazio gogorra eginDA.
- Llegaron a un buen acuerdo tras arduas negociaciones.
- Akordio on batera heldu ziren, negoziazio gogorrak eginDA.

IZENAK DESEGINDA

- Tuvo una fuerte depresión tras la muerte de su madre.
- Depresio gogorra izan zuen, ama hilDA.
- Volvió a jugar tras una dura rehabilitación.
- Berriz jokatu zuen, gogor gaituTA/errehabilitatuTA.
- Llegaron a un buen acuerdo tras arduas negociaciones.
- Akordio on batera heldu ziren, gogor negoziatuTA.

Egitura aztergai honek (Tras + [un/la + izena + (adjektiboa)]) ez dauka esangura kausal-denborazko hutsa; baditu osterantzekoak ere; berbarako, hurrengo adibideotan:

- (9)** a. Tras una comida agradable echaron la siesta.
b. Tras una gran temporada el Athletic no pudo ganar la Liga.
c. Tras un partido memorable perdió ante Titin.

2.2. Badu *tras*-ek beste erabilera kausal bat, bigarrena, zeinak antz handi-handia baitu *al, después de* eta *cuando* partikulekin (lehen artikuluan ikusiak¹). Hona hemen adibidetzat hiru perpaus, zeintzuetan esangura kausala daukaten *tras*-dun osagaiak:

- (10)** a. Murió TRAS caerse del cuarto piso.
b. Enfermó TRAS comerse las setas.
c. Murieron 10 jóvenes en una sala de fiestas TRAS venirse abajo el techo.

Eta perpaus horiek euskarara ekartzen dira esangura kausalekoak legez. Perpausok, artikulua hasieran esan dugunez, honako eskema daukate:

Tras + [aditza]

Goiko erdarazko perpausak (10) itzultzen baditugu euskarara, erabilia *ostean, ondoren, ondoan* (...)

- (11)** a. Laugarren pisutik jausi OSTEAN hil zen.
b. Perretxikoak jan OSTEAN gaixotu zen.
c. Sabaiak behera egin ONDOREN hil ziren 10 gazte.

Perpausok ez daukate esangura kausalik (kontu hau azalduta dago aurrerago eta lehenengo artikuluan), ezpabere denborazkoa. Esangura kausala eman gura badiegu perpausoi, egin behar dugu aurreko artikuluan egin genuena, zeina gorago ere egin dugun: kendu *ostean* eta *ondoren*, eta erabili *-ta* atzizkia aditzari lotuta:

- (12)** a. Laugarren pisutik jausiTA hil zen.
b. Perretxikoak janDA gaixotu zen.
c. Sabaiak behera eginDA hil ziren 10 gazte.

Atzizki horrek (*-ta*) ez dauka berez esangura kausalik, baina hiru adibideotan menpeko perpausetako informazioek esangura kausala daukate, adierazten baitute *zergatik hil zen* edo *hil ziren* eta *zergatik gaixotu zen*. Esanikoa hobeto ulertu eta egosteko, hona hemen euskarazko adibide oker gehiago arteztuta, zuzenduta:

1. - Foruak galdu ondoren, berpiztu egin zen Donostian euskara eta euskararen aldeko mugimendua.
- Foruak galduTA, berpiztu egin zen Donostian euskara eta euskararen aldeko mugimendua.
2. - Gazte elbarri batek bere buruaz beste egin ondotik, eutanasiaren gaineko eztabaida piztu du berriro ere Frantzian.
- Gazte elbarri batek bere buruaz beste eginDA, berriro (ere) piztu du Frantzian eztabaida eutanasiaren gainean.
3. - Urliak idatzitakoa irakurri ondoan, etorri zaizkit gogora ondoko komentarioak.
- Urliak idatzitakoa irakurriTA, etorri zaizkit gogora ondoko komentarioak.
4. - EAKo Komunikazio idazkari Onintza Lasak, Fiskaltzaren erabakia ezagutu ostean, poza agertu zuen.
- EAKo Komunikazio idazkari Onintza Lasak, Fiskaltzaren erabakia ezagutuTA/jakinDA, poza agertu zuen.

Bestalde, erdaraz lartxo pentsatzen dugu-eta, komeni zaigu erreparatzea, gaztelaniaz, *tras*-dun perpausoi ere, esangura kausal-denborazkoei. Berbarako, hauei:

- ¿Qué pasó por el alma del magistrado que suspende la incomunicación de Ailande tras escucharle? (*Gara*, 2008-8-13)
- Miguel Mari Urrutia mostró su satisfacción tras superar con éxito su debut ante Juaristi. (*Gara*, 2008-8-13)

Kargutzen bagara noiz *tras*-dun perpausok daukaten esangura kausala erdaraz, mesedegarria gertatuko zaigu euskaraz.

Mixel Kaltzakorta
Irakaslea

¹ Ikus *Administrazioa Euskaraz*, 62

Ametsaren administrazioa

Duela bi gau amets bat izan nuen.

Amets hartan gutun bat iritsi zitzaidan etxera eta bertan esaten zidaten, administrazioko euskara zehatzez, Haziendak auzunean duen bulegora joateko, nire errenta-aitorpenari buruzko xehetasunak argitzera. Esan behar dut izutu egin nintzela ametsa bizi izan nuen bitartean; loa hartua dugularik ez baita bereizten zer den ametsa eta zer ez den. Bestetik, nik ez dut sekula egin errenta-aitorpenik, ez ametsetako bizitzan ez ametsik gabekoan, ez dudalako sekula lanik egin. Baina horrek ez du ezer esan nahi. Bada lanik egin gabe diru asko irabazten duen jendea eta bada diru gutxi irabazirik lan asko egiten duena. Zortekoa naizela esan dezaket; Ameriketako osaba batek bere ondasun guztiaren jabe egin ninduen, ni neroni ezagutu gabe, eta batzuetan gutxi gastatuz eta beste batzuetan ezer ez, batzuetan ondasunaren haria luzatuz eta beste batzuetan laburtuz, badut oraindik duin bizitzeko lain. Hala uste dut bederen. Ametsak bere logika duenez, ametsik gabeko bizitzak harrapaezina bera, ni, lo nengoen aldi argitsu eta atsegin horretan, Haziendako bulegora joan nintzen. Atezainak ez zidan arazorik ipini, sarbidea libre utzi zuen noranahi joan nendin. Korridore bat ikusi nuen, urdinez pintaturik, handik aurrera jarraitu nuen. Korridoreak ate bakar batera jotzen zuen. Atea ere urdinez pintaturik zegoen. Barnera sartu nintzen. Emakume bat ikusi nuen, urdinez jantzia bera. Irribarre egin zidan eta eskuin eskuaz ate bat erakutsi. Atea ireki nuen, eskailera batzuk ikusi nituen, haietan behera joan eta beste ate batera iritsi nintzen. Hura ireki eta kaleko haize freskoak jo ninduen aurpegian. Izerditan hasi nintzen; esna eta erabat kezkatu rik.

Biharamuneko gauean, atzokoan beraz, antzeko ametsa bizi izan dut. Gutun bat iritsi zitzaidan Haziendako bulegotik, errenta-aitorpenari buruzko xehetasunak argitzera mesedez joateko eskatuz. Ni, ametsetako bizitzan eta ametsik gabekoan zintzoa eta esanekoa naizenez, kalera atera, pausu gutxi batzuk egin eta Haziendako bulegora iritsi nintzen. Atezainak ez zidan arazorik ipini, baina burla-haizez bezala esan zidan: “Gaur ere hemen!”. Ez nion erantzun, ez nengoen oso seguru “gaur” hitzak zer esan nahi zuen, oso seguru ez nengoen bezala une hartan bizi nuena ametsa ote ala bestelako bizi aldia, alegia bizitako bestelako aldia. Ez nion erantzun eta aurrera jo nuen urdinez pintatutako korridore batean barrena. Ate bat zegoen amaieran. Ezaguna egiten zitzaidan, baina une hartan ezin jakin zergatik. Atea urdinez pintaturik ageri zitzaidan. Barnera sartu nintzen. Emakume bat zegoen, urdinez jantzirik bera, eta ni ikusi orduko esan zuen: “Gaur ere hemen”. Gero, eskuin eskuaz, ate bat erakutsi zidan. Urduri jarri nintzen. Atea ireki nuen dardara

batean eta, eskailera batzuekin estropezu eginez, erori ez erori ibiliz, kaleko atera iritsi nintzen. Hura ireki eta hotzak jo ninduen, gorputz osoan.

Nire bizitzaren ordena eta logika hausten ari zirela iruditurik, auzuneko sendagilearengana jo dut gaur, goizean goiz, ohetik jaiki orduko. Kontatu diot doktoareari ametsean bizitakoa, ahal bezain zehatz azaldu dizkiot geroko kezak eta larriak, nire buruarekiko mesfidantza eta ezer ez izatearen sentipena. “Buruia galtzen ari ote naiz?”, galdetu diot, azkenik, asalaturik. Ez dakiela, erantzun dit. Baina proba egiteko, ametsetan bizi izandakoa saiatzeko ametsetan ez nagoela egiaztatzen, edo gezurtatzen. Baietz esan diot. Ordaindu eta kalera atera naiz. Haziendak auzunean duen bulegora jo dut. Atezainak ez dit eragozpenik jarri sartzeko, baina haren begiratzeko moduagatik ezaguna nintzaiola sumatu dut. Urdinez pintatutako korridore bat ikusi dut, handik barrena joan naiz. Ate bat ikusi dut, bera ireki eta barrura egin dut sarrera. Emakume urdin baten eskuin eskua ikusi dut; beste ate bat erakusten zidan. Hura ireki eta eskailera batzuekin egin dut topo. Behera jaitsi naiz poliki, ez jakinik zer egiten nuen nik ordu hartan han. Beste ate bat topatu dut.

Kaleko hotzak izu guztiak aienatu ditu nire baitatik. Ez diot neure buruari galdetu ea bizi izandakoa ametsa ote ala bizitako zerbait. Seguru nago, orain, ni ez naizela ni, mamu bat baizik, Haziendako bulegora behin eta berriro joatera kondenatua, behar zenean, ez zuelako bere bidea ongi egin edo, behar bada, orriren bat bete gabe utzi zuelako.

Felipe Juaristi
Idazlea

Nork ordainduko ditu finantza-krisiaren ajeak?

Finantza krisia ganean dugu, zalantzarik ez, baina zerk eragin du? Ekonomia ondo joan den urteetan irabaziak barra-barra jaso ostean, badirudi garai latzak etorri direnean inork ez duela erantzukizunik hartu nahi. Gobernuak bankuei laguntzeko inbertitzen ari diren dirutzak behar-beharrezkoak omen dira egungo sistema iraunarazteko, baina herritarrek aberatsen kalteak euren aurrezki xumeekin ordaintzen ari diren inpresioa dute. Horrela al da? Zer egin da gaizki? Eta, batez ere, nola eta noiz irtengo gara zulotik?

Javier Ortiz Kazetaria

Zer egin da gaizki? Zergatik sortu da krisi hau?

Bi galdera horiek oso desberdinak dira. Azken urteetan euren kontu korranteetan milaka milioi euro bildu dituztenek, hemen edo Caiman irletan, zerbait gaizki egin dutela pentsatuko balute zeharo harrituko

nintzateke. Euren helburua aberastea zen eta osoki lortu dute. Preseski, krisia etorri da finantza-kapitalismoak desioak epe ertain edo luzean eskuratu beharrean berehala lortu nahi dituelako. Woody Allen-en lehen filmean bezala: *Take the money and run* (Hartu dirua eta ospa). Ez dute planifikatzen. Berdin zaie bihar zer gerta daitekeen. Beraiei bost axola euren negozioen mendean bizi diren pertsonak kale gorrian jartzea, esku bat aurrean eta bestea atzean.

Sistema bera al da kolokan dagoena?

Ez. Sistema kolokan egon liteke bakarrik goikoek zer egin ez dakitenean eta behekoek aurrekoa egiten jarraitzea jasan ezin dutenean. Posible da lehen baldintza horretatik gertu egotea (goikoak ez dabilta oso inspiratuta), baina bigarrenetik nahiko urrun gabilta. Behekoak marmarrean ari dira, baina apenas egiten dute ezer, kexu izateaz gain.

Non dago dirua? Krisiari buruzko informazio nahiko jasotzen ari al gara?

Dirua betiko leku berean dago: Osaba Gilitoren kutxa gotorrean. Eta ez, ez digute krisiari buruzko informazio aski ematen, ohiko moduan. Ez digute ezeri buruzko informaziorik ematen, toreatzaile eta koplak kantarien maitasun kontuei buruzkoa baino ez.

Norbaitek kalteak ordainduko dituela uste duzu? Hartu diren neurriak krisia gainditzeko nahikoak al dira?

Lehen galderari, ez, ez dut uste; are gehiago, inork ez duela ordainduko sinistuta nago. Lotsagaberen bat bere buru txarragatik hondora joatea posible da, baina sistema bera onik aterako da.

Neurriak eraginkorrak edo ez hain eraginkorrak izan daitezke, baina azken emaitza antzekoa izango da, hilabete batzuk gorabehera. Horixe da kapitalismoaren krisi ziklikoek dute-

na: sortzen diren era arbitrario berean desagertzen dira. Hau desagertzean, denean milioika behartsu gehiago eta ehunka aberats gehiago egongo dira.

Mikel Noval ELA sindikatua

Zer egin da gaizki, zerk eragin du finantza krisi hau?

Krisiaren eragileak espekulazioa eta merkatuen desarautzea izan dira. Finantza-merkatuak gaur egun duen egoera espekulazioaren garapen itzelak sustatutako diru-goseak eragin du, eta hori, halaber, estatuetako gobernuek erabakitako merkatu liberalizazio eta desarautze hazkorrei egotzi behar zaie guztiz. Merkatu libreak, gizarte-desorekak areagotu eta sektore pribatua –publikoaren kaltetan– inoiz ez bezala hedatzeaz gain, oraingo finantza-krisia ere ekarri du.

Zeintzuk dira ondoriak Euskal Herriko langileentzat?

Egoera honen arrazoiek ez dute zerikusirik soldatekin, baina abagunea aprobeztatuz, baten batzuk berriro betiko pairatzaileren gerrikoa estutu nahian dabilta. Gauzak ondo doazenean, soldaten moderazioa, eta txarto doazenean ere, soldaten moderazioa. Argi dago oraingo egoeraren arrazoia ez dela soldatak igotzea, beraz, soldatak doitzeak ez lituzke oraingo arazoak konponduko. Soldaten moderazioarekin batera, gizarte-gastu eta zerga-presioa ere jaitsi behar omen dira. Baina horiek ere ez dute zerikusirik egungo egoerarekin. Hori bai, gizarte-gastuaren murrizketak langileak eta egoera larrienean dauden taldeak kaltetuko lituzke gehien.

Ze neurri hartu beharko lirateke egoera honi aurre egin ahal izateko?

Eskaintza-eskari engainuaren porrotari buruzko ondorioak ateratzeko unea heldu da, baita sistema kapitalista azken 20 urteotan gidatu duten parametroak errotik aldatzekoa ere. Arazoak jabetu eta borrokatu beharra daukagu. Sindikalismoak hausnartu egin behar du une honetan jazotzen ari denaren ganean. Geure irakurketa egin, eta egoeraren arrazoiez jabeaz behar ditugu langileak: enpresetan oraino marjina handia dagoela, politikak aldatu ahal direla eta horretarako bide bakarria antolatzea eta mobilizatzea dela.

Jose Ramon Urrutia Ekonomialaria

Dirudienez, azken 15 urteotako ongialdi ekonomikoak eskaintako hazkunde eta garapen zein bizitzeko eredia ere bukatutzat eman dezakegu.

Eredu honek hiru astinaldi nagusi izan ditu. Lehena, agian sorburua eta garrantzitsuena dena, finantza-sistemaren krisia, AEBetan hasi eta mundu

osora zabaldu dena. Finantza-sistema hau alde guztietatik hondoratzen ari da eta horrek konfiantza, likidezia eta kaudimen eza ekarri du. Sistemak erregulazio berri eta zorrotzagoa behar du.

Bigarren astinaldia eraikuntza eta higiezinaren burbuilaren eztanda izan da (batez ere Espainiako estatuan); horrek ekonomia kutsatu eta kalte egin die zorpetuta dauden familiei eta kreditu erakundeei.

Hirugarrena, lehengaien prezioen igoera bortitza izan da, bai industri lehengaiena bai etxeko kontsumorako lehengaiena. Horrek inflazioa herritarrak beldurtzeko moduko zifratan jarri du, nahiz eta azkenaldian leundu egin den; hala ere, kontsumitzaileen konfiantza maila zifra negatiboetan dago.

Finantza-sistema zalantzan gelditu da, beharrezkoa da berreraikitzea, bere gardentasuna hobetuz, kontabilitate arauak eta bereziki balorazio irizpideak berehala berrikusiz, merkatuaren balio eta arrazoizko baliotik ihes eginez, hobeto erregulatuz eta finantza eta kreditu erakundeak hobeto kudeatuz, arrisku agentzien funtzioak berriz planteatuz, iruzur fiskala eta paradisu fiskalen aurka borrokatzeko medio guztiak jarritz, eta abar.

Baina horrezaz guztiaz gain, eta abagunea aprobetxatuz, agian beharrezkoa litzateke egungo ereduaren atzeralditik ikasgairen bat atera eta beste norabide baterantz jotzea, eredu zorrotzago baterantz, alegia.

Euskal Herriak beranduago, baina indar berberarekin pairatuko ditu zurrumbilo honen ondorioak. Nagusiki, 2009. urteko lehen hilabeteetatik aurrera, industria sektoreak orokorrean, eta batez ere enpresa txiki eta ertainek, kreditu gabezia jasango dute, baita eskariak gutxitzea ere. Askok erregulazio espedienteen bidea erabili beharko dute, eta agian itxi, horrek ekarriko duen langabeziaren igoerarekin, eta abar; eta, jakina, kontsumitzaileen konfiantzan eta kontsumo pribatuan ere eragingo du.

Gure erakundeek, eta orokorrean euskal gizarteak, hartu beharreko neurri eta irtenbideen alde egin behar dugu apustu:

- Ezagutzen eta etengabeko trebakuntzan oinarritutako garapena.
- Gizartearen eraldatze arduratsua.
- Ikerketa jokaera, gida bezala.
- Berrikuntza eta aurrerapen teknologikoa.
- Aurrezte eta sistema fiskal bermatzailea eratzea, ongizate estatua mantendu edo hobetzea ahalbideratuko duena; izan ere, euskal gizarte abiada bizian ari da zahartzen, jaiotze-tasa baxuekin, eta kalitatezko gizarte zerbitzuak jasotzen ohitua dago.
- Zuhurtzia, eskakizuna eta ahalegin solidarioa.
- Laguntza ematea gehien behar dutenei: etorkinei, baztertuei...; benetako gizarte kohesioa lortzeko.

Juan Miguel Bilbao Ogasun Saileko sailburuordea

Zer egin da gaizki? Zergatik sortu da finantza krisi hau?

“Inbertsio bankuen” jarduerak ekarri dute krisia nazioarteko kapital merkatuetara, bonoak salduz eta hipoteketan oinarrituriko titulizazioak eginez.

Titulu horiek gero munduko beste finantza-erakunde eta aseguru etxeetan kokatzen zituzten. Bono eta titulu horiek kutsatua daude eta ez dago euren zenbatekoari buruzko informazio fidagarriarik eta ez dakigu bere balantzeetan aktibo toxiko horiek dituzten bankuak zeintzuk diren ere.

Arazo horrek beldurra eta mesfidantza sorrarazi zituen orain agortu diren nazioarteko kapital merkatuetan. Hori dela eta, finantza-erakundeentzako baliabide iturri horiek desagertu egin dira. Ondorioz, likidezia eza sortu eta, batzuetan, finantzatzeko merkatu hauen beharra duten erakundeen hondamena ere ekarri dute.

Egungo egoera are konplexuagoa da, baina hori da arazoaren jatorria.

Sistema bera al dago kolokan?

Ba bai, rating agentzien kalifikazioaren arabera bono eta titulu salmentan oinarritutako kredituaren multiplikazio sistema hau zalantzan dago.

Egun, kapital merkatuek sektore publikoak igorritako bonoak baino ez dituzte onartzen, sektore pribatuarenak baino berme handiagoa dutelako.

Merkatuak berriro mugi daitezten finantza-erakundeei kaudimen handiagoa eskatu beharko diegu eta rating agentziei arriskuak zorrotzago kalifikatzeko. Horrekin batera, mundu mailako finantza merkatuen erregulazioa, kontrola eta gainbegiratzea indartu beharko dira.

Hartutako neurriak nahikoak al dira?

Une honetan egoera oso nahasia da eta ziurgabetasun handia dago nazioarteko finantza sistemaren egoera eta etorkizunari buruz. Estatuetakoko gobernuak eta banku zentralak hainbat neurri hartzen ari dira, batzuetan kontraesankorrek diren eta zalantzan jar daitezkeen emaitzekin.

Zeintzuk dira krisi honi buruzko aurreikuspenak Euskal Herrian?

Finantza-krisia ekonomia errealean eragiten ari da. Eusko Jaurilaritza eta foru aldundiak neurriak hartzen ari dira inbertsio publikoa bizkortzeko, familientzako onura fiskalak ekartzeko eta enplegu sorkuntza sustatzeko 2009ko ekitaldiko sozietateen gaineko zergan. Era berean, aldeko finantzaketa eskuratzeko neurriak artikulatzen ari dira bai enpresari txiki eta autonomoentzat baita enpresa txiki eta ertainentzat ere, 2009ko aurrekontuetan 500 milioi euroko finantzaketa publikoko lerro batekin eta 100 milioi euroko berme funts batekin.

Begoña Minaur
Kazetaria

12,5 urte: historia osoaren erdia

2008. urtea IVAPen 25. urteurrena ospatzekoa izan da, eta historia horren atal garenok une batez geratu eta erakundearen ibilbidea zein izan den zehazten saiatu gara. Informazioa berreskuratzen aritu gara paperezko dokumentuetan, aldizkari ofizialetan, jardueri buruzko txostenetan, aurrekontuetan... eta IVAPen lankide izan genituen pertsonekin berriz elkartzean, neurona batzuk ere berreskuratu ditugu, sinopsilana ez baitzuten behar bezala egiten dagoeneko, denboraren joanak ahulduta, baina berriz aktibatzean hainbat bizipen eta esperientzia osterara ere gogora ekartzeari lortu dugu.

Joandako urteekin oroitzean, eta niri dagokidanez, ezin ahaztu azken urteotan bizi izan dugun garapen teknologiko ikaragarri azkarrak: WANGen garaian hasi (80ko hamarkadaren erdialdeko testu-prozesatzaile apartarekin) eta Internetek ekarritako garapen-bide osoa egin arte; eta tarte horretan, lehen ordenagailu pertsonalak, bezero/zerbitzari arteko teknologia, eta ia ahazturik dauzkagun arren, baita disketeak ere. Beste eremu batzuetan, euskarazko

Microsoften FrontPage editorearen hasierako bertsioa erabiltita; HTMLri buruz genekiena oinarrikoa baino ez zen, eta apur hori elkarri erakutsita egin genuen aurrera; hori bai, 0.1 web-ean, 1.0an edo 0.75ean ote geunden, ideiarik ere ez; kontua agertzea zen, hastea.

Sarean ginen, eta Google sortzeke zegoen oraindik. Altavista eta Yahoo ziren bilatzaile erabilienak, eta Internet artean ez zen mundu guztiak erabiltzen zuen zerbitzu; ezin zen pen-

tsatu ere egin Internet gaur egun dena izatera iritsiko zenik, hau da, gune sozial globala: administrazioak ere egon beharreko gunea, herritarrengandik gero eta hurbilago eta era interaktiboagoan.

Hitzaurrea idatzirik zegoen, eta luze gabe hasiko ziren gainontzeko atalak ere moldatzen: IVAPeko zerbitzuak kudeatzeko moduak, autoprestakuntza (2000. urtean), lan-eskaintza publikoaren eskaerak kudeatzea (2000. urtean), aldizkari hau berau bertsio elektronikoa argitaratzea (2007an)... eta dato-

zen hilabeteetan argitaratuko diren beste hainbat atal ere bai: DUDANET, HAUTANET, e-IVAP..

Ez da denbora asko joan ordudanik, baina Interneten garapena hainbestekoa izan denez, bizitza osoan tresna horrekin jardun izan dugula iruditzen zaigu; ez ordea. Gaztea, nerabea baino ez da, hormonak borborka dituela erabat garatzen ari dena. IVAPen erdia baino ez da urtetan, eta erronkak, nahi beste: 2.0 web-a eta gerora agertuko direnak.

Oharra: Orain dela zenbait urtetako web-orriak nolakoak ziren ikusi nahi baduzu: www.archive.org (85 bilioi orri daude).

itzulpenak paperean arkatzarekin egitetik itzulpen-memorietaraino iritsi gara: datu-baseetan milioika itzulpen-unitate gorde dira azken urteotan euskaraz eta gaztelaniaz, eta memoriak ordain egokiena bilatzen du, antzekotasunaren arabera.

Horrela ari ginela, ideia, oroitzen, mugarri, erronka eta porroten bat edo besteren artean, IVAPen web-orria ere agertu zen. Noiz, nola sortu zen?, zein zen helburua? Ez da zaila lehen galderari erantzutea, 1996. urtearen erdialdera sortu baitzen asmoa, bi pertsonaren ekin-nahiari esker: Luis Elizondo, batetik (urte askoan izan baitzen web-masterra), eta Antton Kaifer, bestetik; IVAPentzat ona izango zela uste izan zuten, eta ahalegin guztiak egin zituzten sor zedin.

1996. urteko abenduan, Interneten jarri zuten web-orria, eta bere baitako orri guztiak IVAPen bertan sortutakoak ziren,

Josu Uribe
IVAPeko informatikaria

Antolakunde osasuntsuak

Antolakunde osasuntsua zer ote den hausnarrean hasten baldin bagara, bere baitan bi termino dituela konturatu gara (ez da zaila, ezta?): antolakundea eta osasuntsua. Hau da, alde batetik *antolakundea* dugu, edo lan-prozesuak nola egituratzen eta kudeatzen diren, esate baterako, besteak beste, nola egituratzen eta kudeatzen diren lanpostuen diseinua, lan-ordutegia, zuzendaritza-estiloa, antolakunde-eraginkortasuna eta langileak ondo egokitze antolaketa-estrategiak. Horri, atzetik, *osasuntsuak* eranstean baldin badiogu, esan nahi du badirela antolaketa-sistema batzuk osasuntsuak eta beste batzuk gaixoak. Azken batean, esan nahi du, lan-prozesuak nola egituratzen eta kudeatzen ditugun gorabeheran, balitekeela batzuetan beste batzuetan baino emaitza osasuntsuagoak lortzea. Oinarri-oinarrian, antolakunde osasuntsuek uste osoa dute bai sortzez bai gerora ere kide guztientzat direla onak, hau da, bai langileentzat bai arduradunentzat, baina baita bezeroentzat/erabiltzaileentzat, eta baita orokorrean gizarterako ere. Giza baliabideen garapendeari beste norabide bat ematea ere esan nahi du, langileen osasuna, orain arte, beste helburu batzuk lortzeko bitarteko bat baitzen, baina aurrerantzean balore bere kasakoa izango baita, enpresaren helburuetan funtsezko balore estrategikoa. Eta, are gehiago, aurrerantzean, “osasuntsuak” bihurtzeko, antolakundeek giza baliabideen esparruan ere badute zer egina. Zientziaren ikuspuntutik argi dago arrazoa zein den: konstruktuko psikosozial honi buruzko jakinduria zientifikoa sortzea. Arrazoi praktikoa ere garbia da: bai dirutan bai gizarterako, antolakunde osasuntsuek askoz irabazi gehiago sortzen dituzte, beste... nolabait esatearren, antolakunde gaixoez edo toxikoez baino.

Antolakunde osasuntsuak honela definiturik daude: “langileen osasuna hobetzeko ahalegin sistematikoak, planifikatuak eta proaktiboak egiten dituzte, praktika onak erabiliz, eta praktika horiek zerikusia dute atazak hobetzearekin (adibidez lanpostuak diseinatzea eta berriro diseinatzea), laneko giroarekin (lasai komunikatzeko kanalak) eta antolakundearekin (adibidez, lana/bizitza pribatua bateratzeko estrategiak)” (Salanova, 2008; Salanova eta Schaufeli, 2009). Antolakunde “toxikoak”, berriz, justu aurkako ahaleginak egiten ditu, eta ondorioak, jakina, kaltegarriak dira bai langileen bai antolakundearen beraren osasunerako. Antolakundeak osasuntsuak izango dira, baldintza batzuk betetzen badituzte:

- ▶ Antolakundearen, osasunak balio estrategikoa du. Helburuen arteko bat langileen osasuna bera da. Ez da beste zer edo zer lortzeko bitarteko hutsa.
- ▶ Lan-giro fisiko osasuntsua eta ziburra lortzen dute. Lan-istripu fisiko gutxiago: erorikoak, kutsaketak eta abar.
- ▶ Aldi berean, langileen gogoia pizteko moduko lan-giroa dute. Langileak gustura daude, lankideekin eta arduradunekin lanean...
- ▶ Langileak gogotsu eta indarrez doaz lanera (*engaged*): lanari bi eskuekin heltzeko gogoaz....

Produktu eta zerbitzu osasuntsuak lortzen dituzte, produktuetan eta zerbitzuetan kalitate bikaina eskaintzen dute...

Inguruan ere harreman onak dituzte, inguru horretan antolakundea ondo iritzita dago, korporazioaren gizarte-erantzukizuna...

1. irudian, antolakunde osasuntsu baten eredu heuristikoa dugu. Hau da, halako erakunde batek gauza hauek denak egin behar ditu, sistematikoki, elkarreraginean eta nahita:

- (1) laneko prozesuak egituratzeko eta kudeatzeko praktika osasuntsuak. Praktika horien eraginez:
- (2) langile “osasuntsuak” lortuko dituzte eta
- (3) antolakundeak emaitza osasuntsuak izango ditu.

1. irudia: Antolakunde osasuntsuaren eredu (Salanova, 2008)

(1) Laneko prozesuak egituratzeko eta kudeatzeko praktika osasuntsuak

Antolakunde bakoitzak bere kultura eta baloreak ditu, bere estrategia eta helburuak, bere giza baliabideak, baliabide teknikoak eta ekonomia- eta finantza-arlokoak, eta horiek denak kontuan, bakoitzak praktika egokien bere menua osatu behar du. Antolakundeak batez ere baliabide horietan dituzte langile osasuntsuen edo, ingelesez, *engaged* langileen garapenean aurrera egiteko, eta baita antolakundearen emaitza osasuntsuak areagotzeko ere. Hiru baliabide mota nagusi bereiziko ditugu:

1. Antolakuntzaren baliabideak, zuzendaritza-lanaren eta giza baliabideen inguruko praktikekin dute zerikusia. Langileen eta antolakundearen arteko lotura indartzeko balio dute, antolakundearekiko harrotasuna, atxikimendua, leialtasuna eta konpromisoa ernarazten dute. Hona hemen, zehatz-mehatz, estrategia batzuk: (1) Langile berriak aukeratzea eta “gizarteratzea”. (2) Prestakuntza, lan egiten ikastea eta gaitasunak garatzea. (3) Enplegu egonkorreko politikak. Eta (4) lana eta bizimodu pribatua bateratzeko estrategiak.

2. Jendarterako baliabideak, gure lankideekin, arduradunekin eta bezeroekin/erabiltzaileekin dute zerikusia. Langilearen eta lankideen eta arduradunen arteko lotura indartzeko balio dute. Hona hemen, zehatz-mehatz, estrategia batzuk: (1) Antolakunde barruko komunikaziorako kanal irekiak sortzea. (2) Hainbat eginkizunetako lan-talde nahasiak sortzea. (3) Buruzagi-estilo osasuntsuak bultzatzea. Eta (4), kultura modura, bezeroari eta herritarrari kalitateko zerbitzua eskaini beharra sustatzea...

3. Lanarekin zerikusia duten baliabideak, langileak baliabide hauek ditu denetan hurbilen, bertan bildurik baitaude, alde batetik, esku artean duen lanaren ezaugarriak, eta bestetik: zenbateraino garbi dagoen zer egin behar duen, laneko rola, autonomia, beti gauza bera egin behar ote duen, gure eginkizunei buruzko informaziorik eta feedbackik ba ote dagoen. Langileen artean lanarekiko konexioa indartzeko balio dute, egiten dutenaz harro egoteko, eta momentuan gustura egoteko. Lanak aberastea eta lan horiek horretarako diseinatzea eta berriro diseinatzea da baliabide hauek gizentzeko estrategiarik onena, langileak, hartara, egiten dutenaz harro egon daitezten eta gustura lan egin dezaten, honela adibidez: (1) Inor aspertu ez dadin, hainbat ataza ezberdin egitea eta ez beti bat eta bera. (2) Talde “naturalak” diseinatzea. (3) Feedbackerako kanalak diseinatzea. Eta (4) lanean, erronka txiki batzuk ere behar dira, lanak gure gaitasunen arabera izan behar du, lanean gustura aritu behar dugu.

(2) Langile “osasuntsuak”

Ikerketan ikusienez, antolaketa-ohiturek badute zerikusia langileen ongizatearekin. Ongizate hori, aldi berean, baliabide psikologiko bat da, eta ez edonolako, antolakunde osasuntsuek haren bidez lortzen baitituzte emaitza osasuntsuak. Eta, antolakunde osasuntsuak zer diren? Bada, langileak zaintzen dituzten antolakundeak, eta zaintza-lan horrek langile horien ongizate psikosoziala zaintzarekin eta areagotzarekin dauka zerikusia, eta ongizate horixe da, hain zuzen ere, antolakundearen kapital psikologikoa, funtsezko bi kontzeptu ahaztu gabe: bakoitzaren eraginkortasuna eta *engagement* edo psikologikoki lanarekin loturik egotea. Lanean, *engagement* hori egoera afektibo positibo bat da, lanak langilea bete egiten du, gustura lan egiten du, eta, ondorioz, indarrez lan egiten du, gogoz, dena emanda (Salanova eta Schaufeli, 2004). Langileak, bere burua eraginkorra eta *engaged* ikusten badu, ez du lanari bi eskuekin heltzeko beldurrik izango, baikorra izango da, ez da etorkizunaren beldur izango.

(3) Antolakunde osasuntsuen emaitzak

Azkenik, antolakunde osasuntsua da, diharduen moduan jardunda eta langileengan dituen ondorio positiboak direla-eta, antolakunde modura emaitza osasuntsuak lortzen dituena, esate baterako, bezeroentzako/erabiltzaileentzako *produktu eta zerbitzu “osasuntsuak”* eta positiboak. Hori lortzeko, badaki produktu/merkatu arteko konbinazioak ondo aukeratzen, eta ez du produktuak eta zerbitzuak etengabe (atzera berriro) diseinatze-ko edo plazaratzeko arazorik, bezeroen eta erabiltzaileen beharretara egokitzearren. Halako antolakundeek, gainera, beste helburu bat ere izaten dute, alegia, dauden herrian ere eragin ona izatea eta, kanpora begira, enpresaren irudi ona eta osasuntsua ematea.

Enpresa osasuntsuez hitz egiten dugunean, bene-benetan, baloreak aldatzeaz ari gara, kultura aldatzeaz, osasunari buruz, lanari buruz eta langileen, gizartearen, psikologiaren eta ekonomia-aren etengabeko hobekuntzari buruz ditugun ideiak eta oinarriko sinesmenak aldatzeaz. Adibidez, ezinbestekoa da:

- ▶ Orain arteko eredu medikoa utzi, eta, aurrerantzean, osasuna balore funtsezko eta estrategikotzat hartzea, hau da, beste lan-eredu bat erabiltzea.
- ▶ Orain arte, osasuna sustatzeko jarduera batzuk egiten ziren, aldi behin, inolako loturarik gabe, eta, aurrerantzean, osasunaren gaiak hobeto barneraturik egon behar du bai giza baliabideen garapenean bai antolakunde osoan.
- ▶ Kontua ez da arazoak konpontzea, orain arteko moduan. Aurrerantzean helburu eta erronka positiboak lortzea izango da kontua.
- ▶ Ikuspuntua aldatu eta osasuna, kostu modura ez baino, inbertsio modura ulertu behar da. Antolakunde osasuntsuek antolakundearen beraren etorkizunean inbertitzen dute.
- ▶ Kontua ez da osasun-arazoak dituzten langileak besterik ez zaintzea, baizik eta langile guztiak zaintzea. Guk ez diogu badaezpada ere gaixotasun-zantzuak badituzten langileak artatzea komeni dela, ez hori bakarrik. Guk diogu, osasun psikosoziala hobetzeko, langile guztiak hartu behar direla jomuga modura, horretarako egin beharrekoak eginez.

Agian, gaur egungo gizartean, antolakunde bai pribatu bai publiko askorentzat, antolakunde osasuntsuak bihurtzeak lehenetsutako helburu estrategikoa izan beharko luke. Gutxienezko zertzelada batzuk eman dizkizuet, baina baliteke baliagarriak izatea esate baterako herri-administrazioarentzat, darabilen sistema berritzeko, eta, horrela, berrikuntzaren eta hobekuntzaren alde egiteko eta herritarrari nahiz orokorrean gizarte osoari zerbitzu hobea emateko. Edonola ere, ikusi egin behar...

Erreferentzia bibliografikoak:

SALANOVA, Marisa
“Organizaciones saludables y desarrollo de recursos humanos”.
Estudios Financieros,
2008, 303 zenbakia,
179.-214. or.

SALANOVA, Marisa;
SCHAUFELI, W.B..
El engagement de los empleados.
Madrid: Alianza
Editorial, 2009.

Marisa Salanova
Gizarte Psikologiako katedraduna eta WONT
Prebentzio Psikosozialeko ikerketa-taldeko zuzendaria.
Universitat Jaume I. Castelló

Herritarren jakiteko eskubidea

Demagun norbaitek jakin nahi duela udalak etxera bidali dion propaganda zenbat kostatu den. Edo ekitaldi publiko batean erabilitako aurrekontuaren zenbatekoa zein den. Herritarrek horrelakoak jakiteko eskubidea dute, azken finean, beraiek baitira beren zergekin hori guztia ordaintzen dutenak. Aldi berean, baina, herritarren datu pribatuak babestu egin behar dira. Nora jo datu horiek eskatzeko? Zein datu dira publiko eta zein pribatu?

Espainiako estatuko gobernuak datu publikoak eskuratzearen aldeko lege bat egiteko asmoa azaldu du berriki. Europako herrialde gehienetan aspalditik dago indarrean era honetako lege bat (Suedia izan zen lehenetakoa; 1766. urtean jarri zuen indarrean lege hori) eta herritarren eskubide demokratiko oinarritzotzat jotzen dute. Gobernua zein Administrazioa herritarren zerbitzura dauden erakundeak dira eta, azken finean herritarrek ordaintzen dituztenez, beren dirua zertan eta nola erabiltzen den jakiteko eskubidea dute.

Baina ez hori bakarrik, herritarren erantzukizun demokratikoa ere bada gobernu horiek zuzen funtzionatzen dutela ziurtatzea eta bizitza politikoan parte hartzea. Informazio publikoa eskuratzeko eskubideak bidea ematen die herritarrei gobernuaren eta erakundeen jarduerak garbiak eta zuzenak direla kontrolatzeko, eta horren ondorioz ustelkeria, faboritismoa eta jokabide desegokiak kontrolatzeko ezinbesteko tresna bihurtzen da.

Legea egiteke

Iparraldean, Frantziako Errepublikaren legeen arabera, zerbitzari publikoen erantzukizuna eskubide konstituzionala da. Eskubidea inplementatzen duena uztailaren 17ko 753/1978 Legea da, eta arau orokor bezala ezartzen du herritarrek edozein administrazio dokumentu eska dezaketela (paperean, formatu digitalean edo beste formaturen batean) eta *Commission d'Accès aux Documents Administratifs* izeneko agentzia independentea ezartzen du prozesu hori kudeatzeko.

Hegoaldean ez dago legerik oraingoz, baina Espainiako Konstituzioak dio botere publikoek herritarren parte hartzea ahalbidetu egin behar dutela, eta 105.b artikulua aurreikusten du Legeak herritarrek artxibo eta administrazio erregistroetara izango duten sarbidea erregulatuko dela, hiru salbuespenekin: Estatuaren segurtasuna, delituen ikerketa eta pertsonen intimitatea.

Arlo horretan aritzen diren erakunde eta elkarteak, bestalde, hausnarketak eta ideiak partekatzen ari dira datu publikoak eskuratzearen aldeko lege horren garapen egokiari laguntzeko. Printzipioz, eta beste herrialdeetako ereduari jarraiki, datu publikoak maila gorenetan zein herritarrengandik gertuen dauden erakundeetan, udalerrietan, eska daitezke. Hirigintza arloko ustelkeria, errekalifikazio zalan-tzagarriak, aurrekontuetako diru-xahuketa... herritarrek argitu nahi izan ditzaketen ehunka auzi egon daitezke.

Horien inguruko informazioa eskatzea herritarren eskubidea izateaz gain, ustelkeria horiek kontrolatu eta saihesteko mekanismoa ere bada.

Sekretua salbuespen, sarbidea arau

Beste herrialdeetako ereduari jarraiki, administrazioek herritarren informazio eskari hori era azkar eta gardenean kudeatu beharko lukete eta epe jakin baten barruan, herritarri eskatutako informazioa helarazi, hizkuntza argian eta ulerterrazean. Arrazoiak edozein izanda ere, informazio hori ezin bada eskuragarri jarri, zergatiak azaldu beharko lituzkete administrazioek.

Informazioa eskuragarri jartze horrek muga jakin batzuk izan beharko lituzke –Estatuaren segurtasuna, herritarren datu pribatuak babesteko beharra–, baina orokorrean interes publikoa sekretuaren gainetik dago. Herritarren datuak ondo babesten direla ziurtatzeko, datuen babeserako erakunde independenteak sortu dira herrialde gehienetan. Euskal Autonomia Erkidegoan lan hori Datuak Babesteko Euskal Bulegoak egiten du.

Herritarren pribatutasuna babesteko erronka

Informazio hori egoki eta azkar bideratu ahal izateko, administrazioek erronka garrantzitsua dute aurrean, eta informazio hori kudeatu, gorde eta herritarrei helarazteko bideak sortu behar dituzte ezinbestean. Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan teknologia berriek lan hori egiteko abiapuntu bikaina eskaintzen dute, izan ere euskal gizartean Internet oso zabaldua dago.

Teknologia berri horiek ematen dituzten erraztasunak, baina, arrisku iturri ere izan daitezke, informazioa txarto kudeatu edo datuak filtratu baitaitezke. Lehen agintaritzaren aldizkarietan argitaratzen ziren datu asko orain Interneten bidez argitaratzen dira. Baliabide berri hauetara egokitzea da Administrazioaren erronka, herritarrei informazioa eskuratzeko bidea emateko, baina baita euren pribatutasuna babestu eta datu pertsonalak gordetzeko ere.

Carmen Gomez
Administrazioaren Modernizaziorako
Bulegoko zuzendaria

Espainiako Gobernuak datu publikoak eskuratzeko legea egiteko asmoa agertu du. Europako herrialde gehienetan aspalditik dagoen legea da. Zergatik da hain beharrezkoa?

Beharrezkoa da administrazioek herritarrek eskatzen duten engaiamendu eta berme maila erakuts dezaten, politika eta helburu publikoak betetzeko baliabide publikoen kudeaketa eraginkorraren garapenean. Lege baten bidez kudeaketa horrekin erlazioa duen informazioa eskuratzeko bidea ematea litzateke. Eskakizun oinarritzkoenetan ematen ari da jada, nahiz eta oraindik ez dagoen herritarrek egin ditzaketan informazio eskari pertsonalizatuei erantzuteko mekanismoak. Beharrezkoa da herritarren eskubide bat gehiago delako, baita kudeaketa publikoaren aurrerakuntzarako elementu dinamizatzaile bat delako ere.

Zein da egoera Euskal Herrian? Lege horri aurre egin ahal izateko, zer neurri hartu beharko lituzke administrazioak?

Abiapuntua ona da. Lege horri aurre egiteak zera eskatuko luke: eredia bera definitu (herritarren informazio eskakizunak, legez-kotasunaren azterketa, datuak aurkezteko eredia...), antolakuntza arloan zein legegintza/araugintza arloan lan egin, eta azkenik, herritarrei informazioa epe barruan eta segurtasunez helarazteko bide teknologikoa aukeratu. Arlo guztietan erronka nabarmena da, baina agian arlo teknologikoa izan daiteke ezartzeko zailena. Nola identifikatu eta bideratu informazio hori?, nola prestatu informazio sistemak herritarrek, kreditatuta edo gabe, informazio hau eskuratu ahal izan dezaten?... Aztertu eta garatu beharreko arloak dira horiek guztiak.

Bestalde, eta era berean, oso beharrezkoa da eskubide hori erabiltzeko herritarrak heztea, eskubidea berezko helburu izan ez dadin; hau da, ez dezaten zuzenespenik gabeko informazio eskakizunak egin, edo eskakizunak ez daitezten etengabeak eta indiskriminatuak izan... Oso garrantzitsua ere bada herritarrak informazioaren interpretazio egokia egiteko heztea: datuak bere horretan datuak baino ez dira, eta informazioa eskatzeak helburu eta analisi jakina izan behar du.

Gai honek segurtasunaren eta askatasunaren arteko eztabaida piztu dezake. Zerk izan beharko luke publiko eta zerk pribatu?

Oso zaila da sailkapen argi eta hermetiko bat egitea. Gero eta ohikoagoak dira interes publikoen eta interes pribatuaren arteko muga oso garbi ikusten ez diren egoerak. Edonola ere, herritarrek jada bermatuta dituzten beste eskubide batzuk bete behar

dira: gardentasuna eta segurtasuna, eta datuen babesa, Datuen Babeserako Lege Organikoaren arabera (LOPD).

Teknologia berriek herritarrei datuak eskuratzeko erraz diezaiekete, baina era berean, informazioa galtzea edo iragaztea ekar dezakete. Zer neurri hartu ditu administrazioak hori ekiditeko?

Nolanahi ere, teknologia berriek bide tradizionalagoen aldean arrisku baino abantaila gehiago eskaintzen dituzte informazioaren galera edo filtrazioez ari garenean. Arlo informatibo bakoitzaren gardentasun premiei dagozkien negozio eta datu ereduaren definizioak behar bakoitzari egokitutako garapena eskatzen du; datuak eskuratzeko segurtasuna (zertifikatu elektronikoa bezalako instrumentuak erabilita) eta datuak eskura ditzakeen pertsonal baimendua edo egiten ari den gestioari loturiko pertsonalaren kontrola; sistemen auditoriak eta egiaztatze arrastoak eta mekanismoak... horiek guztiek lagundu egin dezakete filtrazioak ekiditen.

Jesús Lizcano Alvarez
Transparencia Internacional España
elkarteko burua

Espainiako estatuko gobernuak datu publikoak eskuratzeko legea sortzeko asmoa agertu du. Europako herrialde gehienetan aspalditik dagoen legea da. Zergatik da hain beharrezkoa?

Egia da, Europako herrialde gehienetan informazio publikoa eskuratzeko lege bat dago; Europar Batasuneko lau herrialdetan baino ez da falta eta horietako bat Espainia da. Informazio publikoaren alorrean gaintzeke dugun ikasgaia da. Zinez beharrezkoa da horrelako lege bat egotea herritarrek informazio publikoa izan dezaten: informazio publikoa herritarrek berek finantzatzeko dute eta herritarrek ordaindutako funtzionario publikoek gordetzen dute. Hori dela eta, erakunde publikoen informazioa, edo nola begiratuta ere, herritarren ondarea da. Herritarrek informazio hori duten neurrian, euren jakiteko eskubidea bete ahal izango dute, eta beraz, euren eskubide eta oinarritzko askatasun demokratikoak erabili.

Ze alde ekarri dezake lege horrek gobernuen kontrolean, ustelkeria azuztuz...

Herritarrek eta gizarte zibileko elkarteek, datu horiek eskuratzeko bidea dutenean, hobeto ezagutu ahal izango dituzte erakunde publikoetako arduradunek hartzen dituzten erabakiak eta egiten dituzten jarduerak, eta neurri handiago batean, kontrolatu ere bai. Horrela, gardentasun handiagoa egongo da eta herri

administrazioetako instantzia, erakunde eta funtzionario publikoek egin ditzaketen praktika bidegabeko edo ustelen aurka jo ahal izango da.

Zeintzuk izaten dira zure erakundeak sarrien salatzzen dituen gardentasun arazoak?

Ikusi ditugun arazo nagusiak, eta geurera salaketa gehien ekarri dituztenak, normalean hirigintza arloko bidegabeko edo legez kanpoko egoerekin zerikusia izaten dute, gehienetan udalerrietan, eta hirigintza baimen eta lurren errekalifikazio arloan gertatzen dira. Erabaki horiek, sarri, era nahasian eta arbitrarioan hartuak dira, guk dakigunez eta komunikabideek agertzen dutenez; izan ere, ia 400 udalerrri daude ikerketa edo prozedura judizialetan sartuta eta 140 alkate inguru daude auzipetuta, nola edo hala ustelkeriarekin zerikusia duten legez kanpoko jarduerengatik.

Baina lege horrek arazoak ere ekar ditzake, herritarren datu pribatuak publiko eginez. Zerk izan behar du publiko eta zerk pribatu?

Gaur egun nazioartean indarrean dauden informazioa eskuratzeko legeek mugak ezarri ohi dituzte informazioaren hedapenari dagokionez. Muga hauek normalean bi ezaugarri nagusirekin zerikusia dute: ezin da herritarren intimitatea urra dezakeen datu konfidentzial edo pertsonalik eman, alde batetik, ezta herrialde, estatu edo erakunde publikoen segurtasuna arriskuan jar dezakeen daturik ere, bestetik.

Iñaki Vicuña

Datuak Babesteko Euskal Agentziako zuzendaria

Espainiako estatuko gobernuak datu publikoak eskuratzeko legea sortzeko asmoa agertu du. Europako herrialde gehienetan aspalditik dagoen legea da. Zergatik da hain beharrezkoa?

Beharrezkoa da, ez bakarrik Konstituzioan aurreikusita dagoelako (105.b artikuluan), baizik eta oinarrizko eskubidea den parte hartze politikoa egikaritzeko instrumentua delako. Nekez parte har daiteke informazio osatu eta zuzena izan ezean. Hain da horrela, ezen askorentzat Zuzenbide Estatu Demokratiko baten oinarrietako bat baita.

Baina lege honek arazoak ere ekar ditzake, herritarren datu pribatuak publiko eginez. Zerk izan behar du publiko eta zerk pribatu?

Informazioa eskuratzeko legea eta datuen babeserakoa ez dira arau bateraezinak, baizik eta osagarriak. Galdera hori bere osotasunean hartu nahi badugu, ezin erantzun bakarra eman. Kasuz kasu aztertu behar da, datuen babeserako arau eta beste lege batzuetako irizpide orokor batzuen arabera. Orokorrean esan daiteke oreka-puntua aurkitu behar dela datu pribatu horien jabeen eskubideen eta informazioaren hedapenarekin lortu nahi diren interes eta onuren artean. Horregatik, legeek oreka-puntu hori aurkitzeko ardura izango duen organo bat egotea ere aurreikusten dute. Ohikoa da eginbehar hori agentzi eta kontrol agintaritzen kargu uztea, arazoa bi aldetatik aztertu dezakegulako: pribatutasun eskubidea, batetik, eta informazio jakin bat publiko egitearen beharra, bestetik.

Zeintzuk izan daitezke datuen kudeaketa txar baten ondorioak? Ze kasu praktiko aztertu izan ditu Datuak Babesteko Euskal Agentziak?

Bigarrenetik hasita, lau urte eta erdiko esperientziaren ostean, kasuak era askotakoak izaten hasi dira. Dena den, ikus daiteke kasu askotan araua ez ezagutzearen, hutsegitearen edo zuzenbideari arreta gutxi eskaintzearen ondorio direla.

Lehenengo galderari dagokionez, datuen kudeaketa txar baten ondorio nagusia da herritarren oinarrizko eskubide bat urratzea eta hori da Datuen Babeserako Euskal Agentziaren kezka. Baina dudarik gabe ondorio gehiago ditu, ezarri daitezkeen zigorrak aparte, datuak gaizki kudeatu dituen erakundearentzat; halaber, pertsona eta instituzioen sinesgarritasunean eragina du. Oso garrantzitsua da ulertzea datuen babesa, oinarrizko eskubide bat izateaz gain, hobetzeko aukera bat dela. Herri Administrazioek ezin dute herritarren konfiantza galdu euren datu pertsonalen kudeaketa oker batengatik.

Begoña Minaur
Kazetaria

Mintzapraktika, zurekin zabaltzen ari den komunitatea

Eguerdia, bazkalordua. Ostegunero moduan, Hezkuntza Saileko teknikari bat, Osasun saileko bat eta Industria Saileko bi ari dira batera bazkaltzen. Horrela egiten dute astero ordubetez behintzat euskara praktikatzeko gelditzea erabaki zutenetik. Berbalagunak dira, mintzalagunak. Lantokian horretarako uneak badaudela ikusi dute eta praktikari heldu diote.

Ez dira bakarrik, 2.600 lagunek osatzen dute komunitatea Euskal Herriaren luze zabalean.

Apurtu

Uste batzuekin apurtu dezagun, hasteko. Mintzapraktika egitasmoak ez dira euskara ikasleentzako soilik sortu diren proiektuak. Badute horretatik ere, bai, baina gehiegi mugatzea eta estuegi jokatzeko da euskara ikasleentzako egitasmoak direla esatea. Mintzapraktika egitasmoak komunitate oso bati zuzendutako ekimenak dira, euskaraz bizi garen eta bizi nahi dugun lagunentzako plaza.

Izan ere, eguneroko bizitzan erdarazkoak dira euskaldunok inguruan ditugun harreman gehienak. Euskaraz bizitzeko gogo duen jende askok (batez ere hizkuntza komunitatera heldu berriek, baina bestelakoek ere) du zailtasuna bere nahia naturaltasunez gauzatu ahal izateko: familian, lagunartean, lanean, aisialdian egiten dituen ekintzetan euskaldunik ez badu (edo euskaraz aritzeko ohiturarik ez badu), oso zail egiten zaio edonori gogo hori betetzen.

“Sortu ditzagun sareak orduan!”. Hori esan zuten Bagera euskara elkarteko kideek duela hamabost urte eta horrela jarri zuten martxan Donostiako Mintzalaguna. Gerora sortu diren gainontzeko egitasmoekin ere (ia 50 dira egun) horixe bideratu nahi izan da, harreman sare berriak euskaraz sortzea eta euskaldunok ditugun euskarazko sareak zabaltzea.

Josi

Jakina den moduan, euskaldunak batu eta elkarrekin hitz egiten jartzean datza egitasmoa (hasierako balizko adibidean aipatu bezala). Horretarako, talde txikiak osatu eta asteroko dinamika proposatzen zaie. Hortik aurrerakoa, taldearen barruko harremanak berak bideratzen du (nahiz eta jarduera osagarri asko antolatzen diren eta taldeen jarraipena ere egiten den).

Helburua ahalik eta talde hurbilenak sortzea da, sareak sortzea, gerora ere harremana mantenduko dutenak. Izan ere, hainbat harreman saretako partaide gara norbanakoak, batzuetan norberak aukeratutako sareak, beste batzuetan, beren izaeragatik parte hartzaile garenak, aukerarik egin gabe. Mintzapraktika egitasmoetan hurbiltasunaren alde egin da urteotan. Interesgune batek biltzen ditu partaideak (eus-

karazko harremanak izatea), bakoitzaren motibazioak propioak eta besteen motibazioekiko ezberdinak izan daitezkeen arren. Hasieran lotura ia-bakartzat hizkuntza duten talde hauek etorkizunean lagunarte eta, beraz, sare berrien sortzailer izatea da egitasmoen erronka.

Teknologia berrien garapenak komunitateak jarri ditu modan azken urteotan. Teknologia komunitate sortzaile modura aurkezten zaigu, sare sozialak bolo-bolo dabilta denon ahotan. Harremanetarako aukera berriak sortu dira, alegia, urrun bizi diren kideen artean errazago sor daitezkeela interes guneen araberrako komunitateak. Baina hurbilekoak ez du garrantzirik galdu. Oraindik orain, hurbileko komunitateak gure gizartean badu pisurik. Baliabide guztiak dira baliagarri.

Hizkuntza komunitatea osatzen dugu euskaldunok, hizkuntzak batzen gaitu. Hainbat komunitateko kide gara eta euskaraz bizitzeko hautua egin dugunok euskaraz busti nahi ditugu komunitate horietan sortzen diren harreman sare guztiak. Mintzapraktika egitasmoek bide horretan ekarpen gehigarria egiten dute. Hizkuntza komunitatea “josten“ ari gara mintzalagunak.

Antolatu

Antolatzen ari gara, gure komunitatea antolatzen. Horretarako sareak sortu eta euskalduntzea da gakoak.

- Sortu ditzagun sare berriak, euskaraz sor ditzagun hasieratik. Sare horiek hasieran artifizialak direla? Ados. Baina zenbat harreman sare sortzen ditugu bizitza osoan eta nola sortzen ditugu horiek? Beldurrik gabe, interes guneak bilatu eta euskarazko harremanak sortu ditzagun. Herriz herri sortu diren egitasmoak horretan ari dira eta jadanik milaka gara.
- Martxan ari diren harreman sareetan ere txerta dezagun mintzapraktiken filosofia. Lantokietan, elkarteetan edo lagun-taldeetan euskaraz aritzeko ohiturarik ez dagoen hainbat harremanetan gune babestuak sortzeko aukera dago. Partaideen gogoak da horren funtsa.

Zabaldu

Komunitatea trinkotu eta hazi. Hori da funtsean mintzapraktika egitasmoen helburu nagusia, komunitatea trinkotu eta zabaltzea. Horregatik aukeratu genuen urrian egitasmoak aurkezteko “zabaldu!” lema, mintzapraktiken filosofia ondo jasotzen baitu. Euskaldunak lagunartea eta norberaren ideiak zabaltzera animatzen ditugu eta, horiek bakoitzak bere euskaraz zabaltzera, bakoitzarentzat norberarena baita hizkuntzarik egokiena. Euskaraz bizi eta komunitatea zabaldu.

Iker Martinez de Lagos
Topagunea Euskara Elkarten Federazioa

Hizkuntza-baliabide teknologikoek lagun dezakete dokumentazio juridikoa euskaraz ere erabiltzen?

Gaur egun merkatuan dauden hizkuntza-baliabide teknologikoei esker eta bereziki itzulpen baliabideei esker aurrerapauso nabarmenak eman dira hizkuntzen arteko itzulpen gintzan. Justizia Administrazioako HNTok¹ horretaz jabeturik, tresna horiek baliatu nahi izan ditugu, elebitasunaren aldeko testuingurua sustatzeko.

Zer faktorek eragiten dute langileek euskara ere erabil dezaten eta bereziki eredu² elebidunak izapidetu ditzaten?

Faktore garrantzitsuenetarikoa bat guztiz pragmatikoa da eta zuzeneko lotura du hizpide dugun gaiarekin. Eredu elebidunak egiteko langileek bi aldiz egin behar izaten zuten lana, lehenik gaztelaniaz eta gero euskaraz. Arazo horri aurre egitekotan, esperientzia pilotua abiarazi genuen, borondatea eta gaitasuna zuten langileez osatutako hobetze-taldean metodologian oinarrituta; denborak aurrera egin ahala, ordea, jabetu gara horrelako egitasmo batek berebiziko ahalegina eta borondate-maila handia eskatzen dituela eguneroko jardueran, eta kasu bakantetan izan ezik ez dela egingarria.

Eredu elebidunak tramitzeko zailtasunak eta norberaren gaitasunak eta borondatea aparte utzita, motibazioa da kontuan hartu behar den beste faktore nagusienetakoa, eta motibazioa ezin da borondate onarekin nahastu. Motibaziorik gabe edo motibazio gutxiarekin ere nekez gertatuko da euskararen erabilerak eskatzen duen jarrera aldaketa, nahiz eta itzulpen memoria zein baliabide informatiko guztiak garatu eta aplikatu.

Motibazioa, ordea, oso kontzeptu abstraktua da, aldakorra, neurgaitza, eta batez ere ulertzen konplexua: esatea badago dena eta ezer ez dela. Gainera, oso estu lotuta dago jarritako helburuekin: nolako helburua halako motibazioa. Helburu zehatzak eta samurrak jartzen badira, lorgarriak izango dira eta motibazioa areagotu egingo da.

Horrek esan nahi du helburu zailagoak lortuko baditugu, motibazioa bera ere indartu egin behar dela. Laneko trebakuntza da, nire ustez, motibazioa eragiteko hauspoa. Trebakuntzak bi arlo jorratu behar ditu ezinbestez, motibazioaren akuilu izango bada: ezagutza eta erabilera.

Egia da, bestalde, erabilera bermatzea ezagutza geureganatzea baino askoz zailagoa dela, eta askotan ez dagoela norberaren esku, ahalegin pertsonalarekin batera testuinguru egokia eta aldeko faktoreak behar dituelako.

¹ HNT: Hizkuntza normalkuntzako teknikaria.

² Eredu: Justiziako langileek izapidetzeko erabiltzen duten formulario-mota. Formulario horietan hainbat datu behar dituzte, zailtasun-maila desberdinekoak.

Izenburuko galderari berriro helduz, hizkuntza-baliabide teknologikoek (itzulpen memoriak eta abar) zer testuinguru behar dute motibazioa, ezagutza eta erabilera garatzen laguntzeko?

Lehenik eta behin langileei erakutsi egin behar zaie hizkuntza-baliabide teknologiko horiek erabiltzen (esaterako, itzulpen memoria noiz, non, nola eta zertarako erabili). Horretarako azpiegitura egokia antolatu behar da, bai giza baliabideen aldetik, bai informatika baliabideen aldetik ere. Egun nahikoa jorrotuta daukagu bide hori, nahiz eta oraindik sistematizazioa sendotu eta hedatu beharrean gauden. Une honetan, esaterako, teknikariok trebatzaileekin, itzultzaileekin eta informatikariekin batera ari gara lan hori garatzen, eta sistema horretan dokumentazioaren erabileraren normalizazioan inplikaturik dauden osagai guztiak txertatzen ari gara, ahalik eta kudeaketa egokiena egin nahian. Ez da erreza izango bete-beteen asmatzea, baina behar den denbora eta baliabideak eskainiz gero, eta gogotsu ekinez gero, uste dugu konponbide egokiak jarriko ditugula langileen interesa gai honetan jartzeko.

Era berean, uste dugu tresna horien erabilera egokiak balio erantsia ekarriko diela langileei. Balio erantsi hori letorke eredu elebidunak tramitzatzen lana errazteagatik eta hobetzeagatik; denontzat gorrotagarria den lan bikoitza saihestuko genuke eta hizkera juridiko egokia bermatuko. Izan ere, itzulpen memoria dago aplikazio integral batean txertatuta, non tramitzatzen ari den unean bertan langileari itzulpen aukerak eskaintzen dizkion. Batzuetan bete-betean zuzeneko itzulpena egingo du (%95etik gorako fidagarritasunarekin); beste batzuetan, ordea, ez da fidagarritasun horretara iritsiko, baina beti ere kontsulta egin ahal izango du zuzenean itzulpen memoriara joanda edo, kontsulta motaren arabera, trebatzaileengana edo itzultzaileengana telematikoki kontsulta bidalita. Hortaz, aplikazioa integrala izateaz gain, berehalako erantzuna emateko prestatuta dago. Gure ustez, horrek eragin biderkatzailea ekarriko du dokumentazio elebiduna barruti judizialean hedatzen joango delako, eta sistemak ondo funtzionatuz gero, abantaila handiak ekarriko dizkiolako erabilerari eta zer esanik ez motibazioari.

Ikusten denez, gai konplexua da, hainbat eragile eta faktore kontuan hartu behar baititu; baina izenburuko galderari zeharka erantzun badiogu ere, hainbat arrasto eman ditugu ondorioztatzeko hizkuntza-baliabide teknologikoak ezagutza, erabilera eta motibazioa areagotzen eta garatzen laguntzeko tresna garrantzitsuak izan daitezkeela, baldin eta modu estrategikoan eta eraginkorrean erabiltzen badira.

Xabier Yurramendi
Hizkuntza normalkuntzako teknikaria

Euskal ekintzaileak: Martin Lopez de Isasi eibartarra

XVI. mendeko Euskal Herriaz pentsatzean, zalantza sortu ohi zaigu: garai hartako herritarrek ba ote zekiten zeuden lur apurrak landu, arrantzan egin eta burdina eraldatzeaz gainera, beste ezer egiten? Uste dugu ondo kostata biziraun zutela urte haietan. Ez al digute sinistarazi gure lurrean bizi izan den modernotasun bakarra XIX. mendearen amaierako industrializazioaren ondoriozkoa izan zela?

Nik galdera txanponaren beste aldeari begiratuta egin ohi dut: nola liteke herri atzeratua eta bere baitara bildurik dagoena izan, eta aldi berean garai hartako itsas gizonik trebeenak sortu, itsasontzi eraginkorrenak egin, Gaztelako monarkiarri idazkari onenak eskaini, eta Mediterraneo, Europa eta Ameriketako merkatuetan arrakastaz jardutea? Legazpi, Elcano edo Idiakeztarrak ez ziren kasualitatez agertu.

Historian barrena, Euskal Herrian estuasunek aukera bikainak sorrarazi dituzte. Garia eta ardoa urriak zirenez –eta kontuan izan behar da elikagai horiek ezinbestekoak zirela Erregimen Zaharrean bizirauteko–, zer egin pentsatu beharra izan zuten garai hartakoek, goseak dakarren zorrotasun horrekin, eta dirua harripeetan ere lortu behar izan zuten, bistan denez: lurrean azarrika egin eta azpiko meategiak ustiatu zituzten. Euskal Herrian zegoen baliabide natural bakarretako bat burdina-mea zen, eta horregatik garatu zen metal horri loturiko industria.

Antzeko arrazoiengatik sartu ziren euskaldunak itsasoko ur handietan. Patuak itsasoa jarri zien alboan, beldur-ikara eragiten zuen belaze kontrolaezina. Itsasoei aurre egitea arrisku handiko apustua zen, baina neurria hartuz gero, aukera paregabea ere bai gure herria arrantzaren eta itsaso bidezko garraioaren punta-puntako lekuetan kokatzeko.

Burdina, itsasontziak eta arrantza: plataforma ezin hobea merkatua bilatzeari ekiteko. Baina negoziotetan aritzeko jende prestua behar zen, baliabide ekonomikoak eta baita merkataritzako tradizioa ere. Testuinguru horretan bizi izan zen gure protagonista, Martin Lopez de Isasi eibartarra, XVI. mendearen bigarren erdian.

Martin Lopez de Isasi merkatarien artean nabarmen ageri da, ordezkari trebe gisa, Gaztelako nobleek ofizio hori gutxietsi zuten garaian, Euskal Herrian aitoren seme izan eta lan egitea ez baitziren bateraezinak, osagarriak baizik. Eibarko familia boteretsu bateko semea, errenten kontura bizi izateko aukera izan zuen, baina euskal nobleziako kideak ez zetozen bat penintsulako pentsaerarekin, europarrarekin baizik: gizartean lekua egiteko, ez zuten pribilegioetan oinarritu nahi; ahalegina, lana eta ekimena ziren horretarako bidea.

Isasik, familiari esker, ondare handia zuen, eta merkataritzaren arloan erabiltzea erabaki zuen, arriskuak hartu, beste lagun batzuk bere proiektuan parte hartzera bultzatu eta Europako sektore berritzaile eta bidegileenetan jardunez: mundu berria eta berrikuntzak zituzten aurrez aurre.

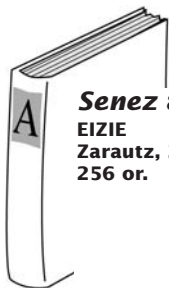
Berak eta berak bezala diru-sarrerak osasuntsu zituzten beste hainbat euskaldunek, enpresarien ikuspegia izanik, proposamen arriskutsuak egin zituzten, baina onuragarriak izan zitezkeenak, ondo hezurmamitu eta bide onetik egiten bazuten aurrera. Baina ez zen eroa ezta ergela ere: merkataritzak indar handia hartu zuen garaian, euskal gizarte osoa bereganatu zuen mugimenduko beste kide bat izan zen; hain zuzen ere, ordura arte Erdi Aroan ohorea aitzakia hartuta borrokan eman zuten familia boteretsuetako, eta bandoen arteko liskarretan indarra galdu zuten horietako beste kide bat baino ez. Aurrerantzean, merkataritzan jardungo zuten, ez borrokan.

Sistemaren baldintzengatik, merkatariek merkataritzako elkarte handietan bildu beharra zeukaten, dirua eta ahalegina inbertitzeko. Batzuek burdinaren ekoizleekin negoziatzen zuten, beste batzuek merkatalgaia Sevillara edo Indietara bidean jartzen zuten, eta azkenik, zenbaitzuk salmentan ziharduten, konfiantzazko ordezkarien bitartez. Isasiri dagokionez, hiru osaba Ameriketako merkaturan aritutakoak zituen, eta beraz, arloa ez zitzaion arrotza gertatu, aurrekoek zabaldua baitzuten arrastoa.

Bestalde, garraioaren esparrua kontrolatzen ere saiatu zen Isasi. Horretarako, itsasontzi handi eta ondo egindakoak behar zituen, eta lan hori konpainiako kide bihurtuko ziren enpresariekin lankidetzan egin zuen. Dena den, ontzi horiek beste eginkizun batzuetarako ere erabili zituzten: batzuk Gaztelako artilea Flandriara eramateko, beste batzuk Ternuan arrantzan egiteko. Felipe II.aren interesak ere bete behar izan zituen, eta Gaztelako erregeak eskatuta, Euskal Herrian egindako armak batetik bestera eramane eta kortsarioen arriskuei egin behar izan zien aurre.

Martin Lopez de Isasi euskal enpresari handien eredu izan zen, eta garai hartan indarra hartu zuten negozio guztietan jardun zuen; Euskal Herriarentzat gogoangarria izandako garai baten erakusle dela esan liteke. Baina nahiz eta arlo askotan aritu, ez zen bere herritik nahiz familiarengandik aldendu. Izan ere, bizitzaren azken urteak Eibarren igaro zituen, senide eta herriko lagunengandik gertu. Lau mende igaro diren arren, gaur egungo enpresarietzako eredu perpektua izango litzateke.

Jose Antonio Azpiazu
Historialaria

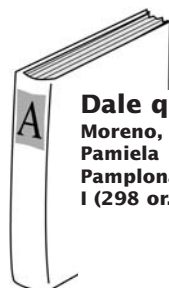
Senez aldizkaria, 35. zk.

EIZIE
Zarautz, 2009
256 or.

Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretarien Elkarteak (EIZIE) *Senez* aldizkariaren azken alea utzi zigun 2008. urtearen hondarrean. Benetan oparoa azken ale hau, aurkibidean esan bezala, “eduki exotiko eta, askoren ustez, mistiko” samarrez beteta.

Hasteko, Malcolm Lowry-ren zenbait poema euskaratu aurkituko dituzu. Antton Elozegi irakasle, itzultzaile eta ikerlariari egindako elkarrizketa dator jarraian. Osakidetzako Roberto Manjonek hausnarketa batzuk utzi dizkigu itzulpen eta normalizazioaren gainean. Ezin aipatu gabe utzi Juan Garziaren ekarpena: *lengoaia* terminoaren inguruko artikulu laburra, trinko eta mamitsua. Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologia berriek ere badute tokia ale honetan: Iñaki Irazabalbeitiak itzulpen automatikoa aztertzen du, itzultzaileen ikuspegitik aztertu ere; softwarea itzultzea eta lokalizatzea hizpide dituen artikuluak, Silvia Borrássek idatzia eta abar.

Eta bukatzeko bi aipamen. Bata, Umberto Ecoen *Dire quasi la stessa cosa. Esperienze di traduzione* liburuaren sarrera. Bestea, Kaxildo Alkortaren ipuin-pasadizoa. Izena esanguratsua: “Babeletik EIZIERa Mendekostetik pasata”.

Dale que dale a la lengua I, II

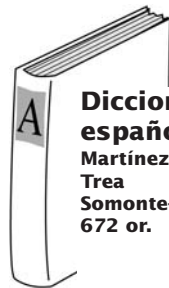
Moreno, Víctor
Pamiela
Pamplona-Iruñea, 2008
I (298 or.) eta II (261 or.)

Victor Moreno hispaniar filologian doktore dugu eta irakurketa idazketa prozesuaren inguruan hainbat lan argitaratu dituelako da ezaguna, besteak best: *El deseo de leer* (Pamiela, 1985); *El deseo de escribir* (Pamiela, 1994); *Escritura creativa; ¿Qué sabemos hacer con la gramática?*; *Taller de cuentos* (Pamiela, 2004)...

Oraingo honetan testu narratibo eta deskriptiboak idazteko edota ahoz emateko proposamenak egiten dizkigu, baita azalpenezko, argudiozko, argibidezko zein testu ludikoak idazteko eta ahoz emateko ere.

Ikastetxe gehienetan ez da ez ahozotasuna ez idazketa prozesua bera modu sistematikoan eta kontzienteki lantzen. Liburu hau, hain zuzen ere, hutsune horri irtenbide bat eskaini nahirik idatzi du egileak.

Hori lortzeko, testuaren planifikazioak duen garrantzia azpimarratzen du Morenok. Garbi dago ahozko edo idatzizko jardun bikain bat lortzeko, testua planifikatzea ezinbestekoa dela. Egiten ari garenen inguruan zenbat eta kontzientzia handiagoa izan, eginkizun hori are eta atsegina eta sortzaileagoa izango da.

Diccionario de usos y dudas del español actual. DUDEA

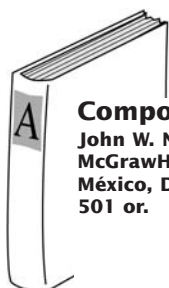
Martínez de Sousa, José
Trea
Somonte-Cenero (Gijón), 2008
672 or.

Liburu hau ez da berria: lehengo aldiz, 1998an argitaratu zen eta dagoeneko 4. ediziora iritsi da.

Ez goaz orain deskubritzera nor den Martínez de Sousa. Beraren bibliografiari so egin eta 20tik gora liburu idatzi dituela ikusiko dugu, horietako zenbait erreferentzia ezinbesteko bihurtu direnak estilo, hizkuntza, bibliologia eta lexikografian: *Dudas y errores del lenguaje*, *Diccionario de ortografía técnica*, *Diccionario de redacción y estilo*, *La palabra y su escritura*...

Errare humanum est diosku De Sousa maisuak, baina ez kontsolamendu bezala. Aldiz, lan honetan akats ohikoenak deskribatu eta gainditzeko aholku eta arauak eskaintzen dizkigu. Hona hemen batzuk: generoa eta plurala nola erabili; ortotipografiako hainbat kontu, hala nola, laburtzapenak eta siglak. Lexikoari ere tarte zabala eskaintzen dio De Sousak: barbarismoak, neologismoak...

Liburu honi idazle, kazetari, idazle eta itzultzaileek bereziki aterako diote etekin gehien, eguneroko lan tresna gisa, baina irakurle arruntak ere badu hemen gida bat gaztelaniaz zuzen eta egoki hitz egin eta idazteko.

Comportamiento humano en el trabajo

John W. Newstrom
McGrawHill
México, D.F., 2007
501 or.

John W. Newstrom University of Minnesota-ko ekonomian doktorea da. Taldeen antolamenduan duen ezagutzagatik hainbat erakunde eta organizazioetako aholkulari izan da.

Liburuaren 12. argitalpen honek erakundearen jokabideei buruzko ezagutza berrienak eta onenak biltzen ditu. Lan giroan eragiten duten pertsonen ulermen sakona eskaintzen digu, edozein delarik egoera edota erakundea. Liburuak irakurlea hausnartzera bultzatzen du, pentsamendu kritikoa eratzera; horretarako planteamendu praktikoa ugarri ematen ditu.

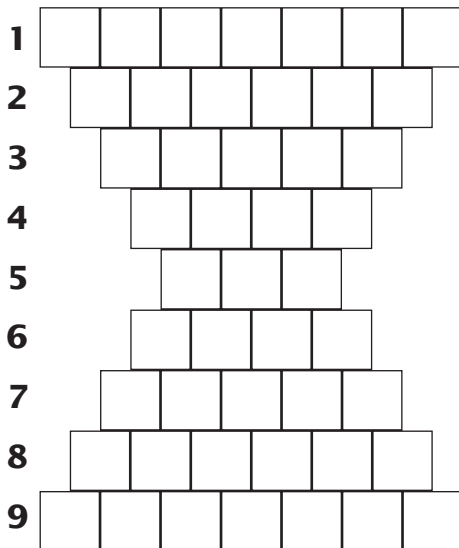
Edukiak 8 ataletan banatu ditu eta ezaugarriarik nabarmenenak honako hauek ditugu:

- Erakundearen antolatze-jokabideei buruzko 5 eredu
- Langileen komunikaziorako sare solido eta komenigarria
- Motibazioa eta saritze sistema
- Lidergoa, erabaki ahalmena eta parte hartzea (*empowerment*). Gai guttiz berria
- Banakako portaera eta jokabide interpersonala
- Talde jokabideak
- Aldaketa eta honen eragina

Hitz gezidunak

	Forjariak ▼		Abar ▼		Gizendu ▼		Joan zaitez! ▼		Alokairua	
	IRUDIKO LOREA		Ardiaren arra		Barre		Litioa			
	▶		▼		▼		▼			▼
	Zerri emeak	▶								
Pozoina										
Arabako udalerria ▼		Edateko gogo	▶ ▼				Zaren hori ▶			
Marokoko hiria		Bokala					Taberna			
▶		▼				Arnas ezak hil ▶		▼	Kontso- nantea ▶	
						Zer lekutan?			Ogi, hitz elkarketan	
Uranioa ▶		Ez ahal ▶			▼		Hegazi mota ▶		▼	
Planeta bat		Ez emea					Zezen zikiratu			
▶		▼				Interjek- zioa ▶	▼	Kontso. bustia ▶		
						Bizkaiko herria		Infin., oratu	Niri (Zub.)	
Zuhaitz mota ▶					▼			▼	Bokala ▶ ▼	
Aurrizkia									Ukatzeko	
▶			Nor atzizkia ▶			Atera ▶			▼	
			Bokala			Potasioa				
Toka, nauzu ▶			▼			▼	Arazo ▶			

Goitik behera

Aurkitu beharreko hitz bakoitza letra bat gehiago edo gutxiago duen aurreko edo ondoko hitzaren anagrama da

- 1. Garraiatze.
- 2. Kolorea.
- 3. Eguratsa.
- 4. Eguneroko janaria.
- 5. Gora egin.
- 6. Oso tenperatura altuan.
- 7. Neurrirek gabeko jai haragikoia.
- 8. Primate mota.
- 9. Iparraldean, gorrixka.

Soluzioak

⊛	⊛	A	K	U	R	A	⊛	E	N	I
Z	O	L	O	A	Z	O	T	E	Z	
L	O	D	I	R	O	S	O	A		
A	D	A	R	R	I	R	O	I	R	A
O	L	A	H	A	R	I	N	O	N	A
⊛	G	L	A	G	I	Z	O	A	N	A
		A	A	E	D	E	Z	O	A	K
		A	G	A	E	Z	O	A	N	A
		⊛	A	U	R	A	R	A	U	⊛
		⊛	A	U	⊛	⊛	⊛	⊛	⊛	⊛

H - i - t - z G - e - z - i - d - u - n - a - k

Goitik behera

- 1. Garraio. 2. Gorriz. 3. Giora.
- 4. Ogi. 5. Igo. 6. Gori.
- 7. Orgia. 8. Gorila. 9. Gorral.

mikeet
raboa

Concetta
@rabanza
2008